Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-һээ гарана | № 141 (16664) | 1984 оной июниин 20, среда | Сэн 3 мүнгэн.

РСФСР-эй арбадахи зарлалай

Верховно Соведэй юһэдэхи сесси

АЖАЛША ХҮНЭЙ АША ТУҺАДА

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй Москвада, Кремлиин Ехэ ордондо июниин 19-дэ нээгдэһэн юһэдэхи сессидэ Россин Федерациин гүрэнэй дээдын зургаанай депутадууд суглараба.

Нүхэд К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов, Н. И. Рыжков гүрэнэй дээдэ депутадууд болон айлшад нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Н. М. Грибачев сессиие нээбэ.

Сессиин зүблэхэ зүйлнүүд зүбшэн хэлсэгдэнэ. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдтэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын тэдэ дээрэ хэлэһэн үгэдэ үндэһэлэн, РСФСР-эй арадай депутадуудай Соведүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай; Административна хуули ёһо эбдэһэнэй түлөө харюусалга тухай РСФСР-эй кодексын проект тухай; РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые батална тухай асуудалнууд сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаба.

Россин Федерациин арадай депутадуудай Соведүүдэй зорилгонууд тухай элидхэл КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат В. И. Воротников хэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

...ЦК-гай Политбюрогой ...седани боложо, СЭВ-...онуудай дээдэ тушаал-...далгатайгаар Москва-...эһэн Экономическа ...нгүүдые хаража үзэ-...К. У. Черненко түрүү-...э Союзай делегациин ...ые һайшааһан байна.

...экономическа ха-...жөөлгын асуудалнуу-... оронуудай хүтэлбэ-...зүбшэн хэлсэхэ тухай ...XXVI съездын оруул-...лые бусад аха дүү ...нэгэн һаналтайгаар ...гэжэ Политбюрогой ...дээрэ тэмдэглэгдэбэ. ...арин нягта бэлэдхэл ...үн-оронуудай хүтэл-... уулзалгын амжалта ...на. Социалис оро-...дын хүгжэлтын ба ... мүнөө үеын дэлхэйн ...ндэһэн шухала асу-...Экономическа зүб-...ы талаһаань гүнзэгы-...а үзэбэ. Зүблөөнэй ...эри бүтэмжэтэй һайн, ...аа үнэн сэхээр халан ...бүрин хүсэдөөр үгэеэ ... хани барисаанай, бата нэгэдэлэй оршон байдалда үнгэрөө.

Зүблөөнэй дүнгүүд аха дүү партинуудай ба СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай хоорондохи харилсаанай хүгжэлтэдэ шэнэ шата болоно. Манай гүрэнүүдэй холбоо барисаанай, социалис экономическа харилсаанай хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тодорхойлогдоо. Зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан документнүүд дотор аха дүү оронуудай нэгэдэл, социализмын ба эб найрамдалай хараа байдалые бэхижүүлхэ зорилготойгоор тэдэнэй ажалаа ябуулхые шиидэнхэй байлга найруулагданхай.

Социалис оронуудай экономическа политикые зохилдуулан табилгада урагшаа ехэ алхам хэгдэбэ. Социализм байгуулгын ба нарижуулан һайжаруулгын, арадуудай һуудал байдалые улам һайжаруулгын, социально-экономическа ба эрдэм-техникын дэбжэлтые саашадань хангалгын зорилгонууд экономикоёо хүгжөөлгэдэ СЭВ-гэй гэшүүн-оронуудай хамтын хүсэл оролдолгонуудай гол шэглэлнүүд болоно. Зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан документнүүд нэн түрүүн энэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Тэдэнииe бэелүүлгын социалис гүрэнүүдэй экономическа харилсаае шэнэ шатада гаргаха, тэдэнэй дотоодын нөөсэнүүдые элсүүлхэ, хоорондохи холбоо барисаае үргэдхэхэ байһаниинь дамжаггүй. Социализмда хабаатай харилсаанай демократическа онол арганууд оронуудай туд бүхэнэй национальна аша туһые бүхы хани нэгэдэлэй нийтын уг зорилгонуудтай таарамжатай зохидоор тааралдуулан табиха арга олгоно.

Мүнөө үедэ уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй боложо байхадань, социалис гүрэнүүд холбоо барисаагаа улам бэхижүүлжэ, урдань табигдаһан зорилгонуудые эршэмтэйгээр шиидхэхэ ушартай болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро тэмдэглээ. Империалис гүрэнүүдэй, нэн түрүүн, США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгануудаар уласхоорондын байдал орёо түгшүүрилтэй болоһон байна. Империализмын эзэрхэг түримхэй һанаашалгануудта харюу сохилто үгэхые шиидэнхэй байһанаа СЭВ-эй гэшүүн-оронууд мэдүүлхэ зуураа, эб найрамдалые бэхижүүлхэ, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, уласхоорондын харилсаае амгалан ёһоор зэргэ оршолгын, алинайндань ашатай туһатай байлгын харилсаае бэхижүүлгын замда гаргалгын залан сэхэ хараа шэглэлээ баталба.

Зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүд дэлхэйн олонхи оронуудай аша туһада хабаатай уласхоорондын экономическа харилсаае гуримшуулан һайжаруулха тодорхой алхамуудай программа зохёогоо. Уласхоорондын харилсаануудта гасаашалга харшалалгада, дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр тэмсэдэг бүхы оронуудые дэмжэдэг байһанаа тэдэнэр баталба. Мүнөө үеын уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнуудаар социалис гүрэнүүдэй хараа бодол СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан Деклараци дотор, тэрэнэй бусад документнүүд соо найруулагдаһан байна.

Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй ээлжээтэ бэшэ сессиин дүнгүүдые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро хаража үзэбэ. Нүхэр Н. А. Тихонов, түрүүтэй Советскэ Союзай делегациин хэһэн хүдэлмэри һайнаар сэгнэгдээ. Сесси дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүдые шухала удха шанартай байһые Политбюро тэмдэглээд, хэлсээнүүдые, бэелүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүдые бэелүүлхыень зохихо эмхинүүдтэ даалгаба. Экономическа зүблөөнэй ба Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй сессиин захяа заабаринуудые бэелүүлхэ талаар министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй ба предприятинуудай урда табигдаһан бодото зорилгонууд шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдээ.

Нүхэд К. У. Черненко болон Н. А. Тихоновэй аха дүү партинуудай, гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй, мүн делегацинуудайнь Экономическа зүблөөндэ хабаадаһан оронуудай правительствануудай толгойлогшонортой уулзалгануудые, хөөрэлдөөнүүдые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро һайшааба.

Политбюрогой заседани дээрэ КПСС-эй ба Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политика бэелүүлгын бусад зарим асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, шиидхэбэринүүдые баталан абаа.

...У. ЧЕРНЕНКО ...ОРТЕГЭТЭЙ УУЛЗАБА

...гай Генераль-... СССР-эй Вер-... Президиумэй ...К. У. Черненко...зорой албанай ...ва ерээд бай-...ьна сүлөөрэл-... фронтын на-...тэлбэриин гэ-...уагай Нацио-... хүгжөөлгын ... Хүтэлбэрил-...ординатор Д. ...иин 18-да уул-...

...а — КПСС-...итбюрогой гэ-... Министрнүү-... Түрүүлэгшын ...гшо, СССР-эй ...үүдэй министр ...ко, КПСС-эй ...тбюрогой гэ-...дат, КПСС-эй ...арь Б. Н. По-...С-эй ЦК-гай ...еретариин ту-... Александров; ... талаһаа — ...циональна хү-...үн, түсэблэл-... Руис болон ... Республикын ...эргүүдэй ми-...ското уулзал-...н байна.

...аанай, үнэн ...он байдалда ...өөндэ СССР-...уагай хоорон-...ын харилсаа-...уд, мүн улас-...далай зарим ...нууд зүбшэн ...нуудаар со-... харилсаанай ...хын, нэгэ нэ-...ын, дотоодын-... хамааралса-..., хани харил-...нуудай үндэ-...айгаар хүг-...а гэжэ К. У. Ортега сэдь-...ар баталаа. ...н хүгжөөхэ Никарагуа-...ин хүсэлэл ...ые дэмжэжэ У. Черненко мэдүүлээд, империалис хүсэнүүдэй эзэрхэг түримхэй ябуулгануудһаа эрхэ сүлөөгөө, бэеэ дааһан байдалаа сахин хамгаалжа байһан Никарагуагай баатар габьяата арадтай Советскэ Союзай һанал нэгэтэй байһан тухайда мэдүүлээ.

Түбэй Америкэдэ, Карибска бассейндэ США-гай эзэрхэн зонхилолгын политикые уулзалгада хабаадагшад эрид буруушаагаад, энэ районой байдалые үнэн зүб үндэһэ һуури дээрэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, эбэй политическэ аргаар гуримшуулан шиидхэхэ шухала гэжэ тэмдэглэбэд. Хуби заяагаа өөһэдөө шиидхэхэ гэһэн арадуудай таһаршагүй эрхэдэ хамааралсахагүй шухала гэжэ заагдаа.

Шахардуу байдалые улам түгшүүрилтэй болгохо, буу зэбсэгүүдые үргэнөөр бүтээн гаргаха, сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэ бусад арадуудта өөһэдынгөө һанал бодолые баадхаха гэһэн американ захиргаанай хараа шэглэл бүхы хүн түрэлтэндэ ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ хоёр тала мэдүүлбэ. Иимэ оршон байдалда бүхы гүрэнүүдэй ба арадуудай үндэһэн эрхэнүүдые хүндэлхын түлөө, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын түлөө, бата эб найрамдалай түлөө эб найрамдалта хүсэнүүдэй тэмсэлые эдэбхижүүлхэ шухала.

Революционно туйлалтануудые хамгаалгада, зохёон байгуулхы зорилгонуудые шиидхэлгэдэ никарагуан арадай саашадаа амжалтануудые туйлахыень К. У. Черненко хүсэбэ.

Никарагуае политическэ ба экономическа талаарнь дэмжэһэнэйнь түлөө Д. Ортега СФНО-гой национальна хүтэлбэриин, Национальна һэргээн хүгжөөлгын правительствын үмэнэһөө Советскэ Союзда, бүхы совет арадта үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэһэн байна.

(ТАСС).

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ЗАСЕДАНИ

Июниин 18-да Кремль соо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани болобо.

СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сесси дээрэ 1984 оной түсэбые ба бюджедые зүбшэн хэлсэхэ үедэ палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай болон депутадуудай оруулһан дурадхалнууд ба ажаглалтануудые хаража үзэлгын дүнгүүд тухай асуудал түрүүшээр зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тус асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Г. А. Алиев элидхэл хэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ В. А. Масол нэмэлтэ элидхэл хэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй даалгабэриие бэелүүлэн, СССР-эй правительство, министерствэнүүд болон албан зургаанууд саг үргэлжын комиссинуудай ба депутадуудай дурадхалнуудые, ажаглалтануудые бэелүүлхэ талаар хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, бэелүүлжэ бэйнхэй гэжэ элидхэл, нэмэлтэ элидхэл, заседанида хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд дотор тэмдэглэгдэһэн байна.

Партиин XXVI съездын ба КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд доторхи заабаринууд болон тобшололнуудые бодото дээрэнь хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэдэ, гүрэнэй экономическа ба оборонно хүсэ шадалые улам бэхижүүлгэдэ, совет хүнүүдэй ажабайдалай материальна ба соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэдэ, партиин удаан болзорой экономическа хэрэг шэглэлые удаа дараалан бэелүүлгэдэ СССР-эй правительствын, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудай бүхы ажал ябуулга шэглүүлэгдэһэн байна. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудай жэгдэ һайн хүдэлмэри хангалгада, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхалгада, Элшэ хүсэнэй болон Эдеэ хоолой программануудые бэелүүлгэдэ, дэлгүүрые хэрэгтэй эд бараагаар элбэгжүүлгэдэ, тэдэнэй шанарые дээшэлүүлгэдэ, ассортиментые үргэдхэлгэдэ, хангалгын албануудай хүдэлмэриие һайжаруулгада, түсэблэлгые, хүтэлбэрилгые, ажахы эрхилэлгын онол аргануудые нарижуулан һайжаруулгада гол анхарал хандуулагдаһан байгаа.

Гэхэтэй хамта СССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай болон депутадуудай дурадхалнуудые ба ажаглалтануудые хаража үзэлгэдэ зарим министерство болон албан зургаанууд харюусалга багатайгаар хандаа, тэдэниие дүүргэхын хойноһоо зохихо хиналта табяагүй гэжэ анхарал хандуулагдаба.

Баталан абаһан тогтоол дотороо СССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үнгэргэһэн хүдэлмэриие тэмдэглээд, палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай болон СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай дурадхалнууд ба ажаглалтануудые бэелүүлхэ талаар ажал ябуулгаяа эдэбхижүүлхэ, экономическа болон социальна зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэдэниие дүүрэнээр хараада абаха гэжэ СССР-эй министерствэнүүдые, гүрэнэй комитедүүд болон албан зургаануудые, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые уялгаба.

Удаань КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилхэ талаар Омско областиин арадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэри тухай асуудал хаража үзэгдэһэн байна.

Ажал ябуулгынь гол шэглэлнүүдээр Омско областиин Соведүүдэй хүдэлмэриие ба дүй дуршэлые залан шууд, бүхы талаһаань сэгнэлгэ хадаа КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй заабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хүдэлмэридэ, гүрэнэй, ажахын ба социально-соёлой байгуулалтые хүтэлбэрилгые һайжаруулгада тодорхой тобшо зааһуур болохо зэргэтэй гэжэ онсолон заагдаһан байна.

Гэхэтэй хамта хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүдтэ, дутуу дундануудта анхарал хандуулагдаба.

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй депутадуудта һунгагшадай үгэһэн захяанууд тухай асуудалые Президиум зүбшэн хэлсэбэ.

Һунгагшадай захяануудые бэелүүлгын хойноһоо хиналта тогтоохо, тэдэнэй дүүргэлтын ябаса тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ үе үе болоод мэдээсэжэ байха гэжэ союзна республикануудай Верховно Соведүүдэй Президиумүүдтэ даалгагдаба.

Президиумэй заседани дээрэ гүрэнэй ажабайдалай зарим бусадшье асуудалнууд хаража үзэгдэбэ.

(ТАСС).

325 АХА ДҮҮ АРАДУУДАЙ АГУУЕХЭ БҮЛЭ СОО

Мария Ивановна Гарист (зураг дээрэ)— Хоринии районой Дээдэ-Тайлсын совхозой Доодо Голой һүнэй фермын эрхим һаалишан. Мария Ивановна олон жэлэй туршада һаалишанаар хүдэлжэ, дүй дуршэлтэй болонхой. Жэлһээ жэлдэ үндэр һү һаам туйлажа, һаалишадай район соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг гээшэ. Энэ жэлдэшье Гарист эрхим дүнгүүдтэйгээр хүдэлжэ ябана. Түрүү һаалишан Бурлад ороной Россин гүрэнэй бүридэлдэ һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтахаар эрмэлзэнхэй.

Б. ГАДЬЯНОВАП фото.

...ЭЙ БҮЛЫН ГҮРИМААР

...й һайн дураа-...эһэй бүридэл-...һоор 325 жэ-... һайндэрэй ...юулан, Оно-... промышленна ...элшэ ехэ кол-...эл үргэнөөр ... Энэ ушар-...үүлан, пред-...ци, партком, ... ВЛКСМ-эй ...хэмжээ ябуул-... хараалаа һэн. ... бүхы посело-... үргэн хабаа-...ёһололой суг-... соносхогдобо. ...эрьеын үзэс-...алмай дээрэ ...эһэн нэрэтэй ...ндэр болохо. ...элэй хүдэл-...гдэжэ байн-...

...тэ комбина-...ктивүүдтэ хү-...й дунда хөөрэлдөөн эмхидхэгдэнэ. Тэдэ хабаадагшад Буряад ороной һайн дураараа Россин гүрэнтэй нэгэдэһэн ушарай политическэ ехэ удха шанартай байһые онсо тэмдэглэнэ. Ород арадай материальна болон соёлой түрүү баялигтай буряад зоной танилсаһан, өөһэдынгөө ажабайдалда нэбтэрүүлжэ эхилһэн ябадал саашанхи хүгжэлтэдэ айхабтар гүнзэгыгөөр нүлөөлһэниинь элитэ. Мүнөө хаа хаанагүй аха дүүгэй хани барисаата, эбтэй зэтэй коллективүүд байгуулагданхай.

Тэрэнэй бодото нэгэ гэршэнь хадаа манай Онохоин комбинадай коллектив мүн болоно. Предприятиин үйлэдбэриин участок бүхэндэ манай ороной хэдэн ондоо үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд нэгэ бүлын халуун амисхал доро ажаллана, урдаа табигдаһан зорилгоёо заатагүй бэелүүлхын тула тэмсэнэ, поселогойнгоо байдалые болбосон түхэлтэй болгохые оролдоно. Эгээ мүнөө манай эндэ 12 ондоо үндэһэ яһатан хүдэлжэ байдаг.

Үнэхөөрөөшье, поселогоо болбосон түхэлтэй болгохын, хүн зоной ажабайдалые экономическа болон социальна талаар баян дэлгэр болгохын тула ехэ юумэн хэгдэнэ. Байрын шэнэ гэрнүүд, арюун сэбэр үйлсэнүүд, соёлой байшан, алишье талаараа гүйсэд хангагдаһан ажалша зоной һуудал байдал бултанай зүрхэ сэдьхэл баясуулангүй арганьгүй.

Республикын ажабайдалда шэнэ элшэ асарһан энэ түүхэтэ һайндэрэи хүндэлэлдэ зорюулһан социалис мүрысөөн коллектив бүхэндэ эмхидхэгдэнхэй. Дээшэлүүлэгдэһэн уялга абагшад олон. Тиигээдшье хэлэһэндээ хүрэхын тула хүдэлмэришэн, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэ бүхэн ехэ оролдолго гаргана. Энэ хүдэлөөндэ И. И. Кузнецовой толгойлдог мэдээжэ бригадын коллектив жагсаа һэн. Хүбшэһөө ута зандань асарагдаһан модо хэм хэмжүүрээрнь хюрөөдэн тайраха хүдэлмэри эндэ урданайхи шэнги урагшатайгаар бүтээгдэнэ. Доодо 2-дохи складта хүдэлдэг Г. Г. Ивановой ба А. Р. Михальченкын даадаг бригаданууд габшагай ажалаараа суурхана. Эдэ түрүү коллективүүд түрүүшын хахад жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэнхэй.

Аха дүүгэй хани барисаан, пролетарска интернационализмын гүн эрмэлзэл предприятиин коллективэй үйлэдбэриин ажал ябуулгада гүнзэгыгөөр нүлөөлжэ, эдэбхитэй ажабайдалай элшэ үндэһэн болоно. «Хэтын үе сагта мандахаар шэрээгдэһэн аха дүүгэй хани барисаан» гэжэ алтан үзэгүүдээр бэшэгдэһэн лозунг цех бүхэндэ дээрэ хадаатай байдаг. Энэ уряа эндэхидые ехэ хэрэгтэ зоригжуулна.

Ц. ЦЫБИКОВ.

Загарайн район.

ХОЁРДОХЁО УҺАЛАГДАНА

Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай гурбан һарада хараалагдаһан түсэбөө сүм дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлжэ байһан Хурамхаанай районой Дэрээнэй совхозой лугомелиоративна звеногой гэшүүд газараа уһална, үтэгжүүлнэ. Илангаяа механизаторнууд Дондок Аранзаев, Цыренжап Доржиев гэгшэд һайнаар ажаллана. Мүнөө луговодууд даалгагдаһан сабшалангаа хоёрдохёо уһалжа байнад. Габшагай гурбан һарын туршада хоёр мянга шахуу гектар поли, сабшаланда минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, наг шэбхэ зөөжэ тараагаа. Тиихэдэ сабшалангаа дээгүүрнь һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаһан байна.

Т. БАДМАЕВА.

КИНОГОЙ ҮҮРГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Совет ороной киноискусство хадаа манай общественна хүнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэжэ, социалис уран һайханай соёлой хүгжэлтэдэ эли бодо хубитаяа оруулдаг гээшэ. Тэрэ хүн түрэлтэнэй түүхэдэ анха түрүүшынхеэ зол жаргалта ажабайдал түхөөһэн гайхамшагта хэрэгүүдые, тэдэнэй саашанхи харюусалгата зорилгонуудые шэнэ ёһоор зураглан харуулдагаараа дэлхэйдэ мэдээжэ болонхой.

Искусстванууд сооһоо киногой тон шухала байһые В. И. Ленин үндэрөөр сэгнэдэг һэн. Тэрэниинь хүтэлбэри болгон, манай Коммунис парти, Совет правительство киногой хүмүүжүүлхы үүргын улам аша нүлөө ехэтэй болохын, мүнөө үеын шэнэ техникээр хангагдаһан кино табигшадай амжалтатай, шадабаритайгаар ажаллаха эрхэ байдал олгохын тула саг үргэлжын анхарал хандуулдаг юм.

Кинофикациин талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитет республикынгаа ажалшадта совет киноискусствын зохёолнуудые харуулха хэрэгые һайжаруулха талаар үнгэрһэн жэлдэ зохихо хэмжээ ябуулгануудые абаһан байна. Тиигэжэ Буряадай АССР-эй тогтоогдоһоор 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, республикын экрануудта буряад фильмүүдэй кинофестиваль үнгэргэгдөө һэн. Гадна киносетьнүүдэй техническэ үндэһэ һуурие һайжаруулха хэрэг үргэлжэлүүлэгдээ. 14 кино-түхеэрэлтэ 23-КПК болон Ксенон-1М түхэлэй аппарадуудаар һэлгэгдээ. Хүдөөгэй киносеть КН-20 А түхэлэй 40 киноаппаратураар хангагдаа, мүн 50 пластикова экран тодхогдоо.

Республикын зарим нютагуудта кино харагшадай тоо эли бодо олошорно. Жэшээлхэдэ, Кабанскын районой Дубинино тосхоной киномеханик П. И. Ермаков жэлэй туршада нютагайнгаа хүн бүхэндэ 51 дахин кино харуулһан болоно. Республика доторнай хүн бүхэн жэлдээ дунда зэргээр 19 дахин кино харадаг байна ха юм. Тиихэдэ Хэжэнгын районой Иннокентьевкэ һууринай киномеханик М. И. Кривошеева жэлэй туршада нютагайнгаа хүн бүхэниие 49 дахин киногоор хангаа. Дурсагдагша нүхэд даалгагдаһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандажа, кино тухай зондо тодорхой, һайн соносхол хэдэг, ойлгуулдаг байна бшуу. Кабанскын районой Степной Дворец тосхоной киномеханик Н. Н. Рыбкина мүн лэ иимээр ажалладаг. Энэ нүхэрнай тосхонойнгоо улад зоной олооро ябадаг долоон ондоо газарта таһалгаряагүй соносхолнуудые үлгэдэг, һү һаалиин фермын хүдэлмэришэдэй үдын забһарлалгын үедэ ошожо, кино харуулдаг гуримтай.

Гэхэтэй хамта кинофикациин талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй мэдэлдэ байһан эмхи зургаанууд республикынгаа улад зондо кино харуулха талаар нёдондо жэлэй түсэб бүхы талаарнь дүүргэжэ шадаагүй. Жэшээлхэдэ, сеанснуудай талаар — 91,8 харагшадай тоогоор—91,5, бүхыдөө мүнгэнэй орошын талаар түсэб 92,6 процент дүүргэгдэһэн байна бшуу. Энээнэй гол шалтагаан гэхэдэ, республикын киносетиин бүхы дирекцинүүдэй (Захааминайхиһаа бэшэниинь) 670 кино-түхеэрэлгэнүүдэй 389-нэй жэлэйнгээ түсэбтэ даалгабаринуудые дүүргээгүй ушар болоно. Ингэжэ городуудай болон районуудай бюджедтэ хэдэн зуугаад мянган түхэригэй олзо оршо оруулагдаагүй үлөө.

Үнгэрһэн жэлэй хугасаа соо, 1981 онойхитой сасуулжа үзэхэдэ, кино-түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлтэгдэнгүй байһан ушарнууд хоёр дахин олошороо гэхэ гү, али 11134 экран-үдэр болоһон байна.

Энэ баримта жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан үдэрнүүдэй аяар долоон процент болоно.

Зарим нютагуудай улад зондо кино харуулалгые таһалдуулһанай гол шалтагаан гэхэдэ, тэндэхи ажахынуудай клубуудай саг соогоо заһабарилагдажа, үбэлэй үедэ һаадгүй хүдэлтэгдэхөөр бэлэн болгогдоогүй байһан ябадал болоно. Үгышье һаа, клубуудай, соёлой байшангуудай ута унжагай заһабарида ородог, мүн дулаасуулгын түхеэрэлгэнүүдэй эбдэрдэг шалтагһаа эдэ хойшолонгууд гарана ха юм. Жэшээлхэдэ, нёдондо Загарайн районой киносеть 1687 экран-үдэр гээгээ. Тэрэнэй 488-иинь байрын муухаа, 583-иинь киномеханигуудай үгы байһан дээрэһээ, мүн бусадшье шалтагаанууд бии. Түнхэнэй райондо 1293 үдэр кино харуулагдаагүй.

Загарайн районой Шэнэ-Хүрбэ тосхоной клубай үбэлэй сагта һаадгүйгөөр ашаглагдахаар заһабари саг соогоо хүүлээгүй байһан дээрэһээнь эндэхи улад зон нёдондо 107 хоног соо кино хараха аргагүй байгаа юм. Тэрэшэлэн дурсагдагша районой Онохой һууринай дүрбэдэхи участогай клуб 63 үдэр, Горхоной соёлой байшан 42 үдэр хаалгатай байба.

Түнхэнэй районой Зүүн Мүрэн тосхондо 1252 хүн ажаһуудаг. Гэбэшье эндэхи соёлой байшанда үнгэрһэн жэлдэ 120 дахин кино харуулагдаагүй.

Теэд иимэ байдалтай мүнөө эбсэжэ болохо аал. Дурсагдаһан нютагуудай арадай депутадуудай сельскэ, сомоной Соведүүдэй түйсэдкомуудай, партийна болон комсомолэй организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд энээн тухай юу бодожо байнаб?

Байгша оной нэгэдэхи кварталай дүн согсолжо үзэхэдэ, дутагдалнууд мүн лэ дайралдаһаар. Тиин дурсагдагша хугасаа соо хүдөө нютагуудай кино-түхеэрэлгэнүүдээр 1990 экран-үдэр кино харуулагдаагүй байна.

«Үхибүүд болон эдиршүүлдэ зорюулагдаһан фильмүүдые гаргалга, тэдэнэртэ харуулалгые һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолтой зохилдуулан, республикын киносетиин хүдэлмэрилэгшэд үхибүүдые киногоор хангаха хэрэгые эрид һайжаруулха зэргэтэй. Тиигэжэ киногой хүдэлмэрилэгшэд нютаг нютагуудтахи клубуудай, соёлой байшангуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, мүн багшанарай коллективүүдтэй уридшалан зүбшэжэ, энэ талаар хэмжээ ябуулгануудые хараалдаг байха ёһотой.

Нютаг нютагуудта киногой хүдэлмэрилэгшэдэй ажаһуудалай эрилтэдэ хайша хэрэгээр хандаха ябадал үзэгдэнэ. Тиимэһээ, илангаяа, залуу мэргэжэлтэдэй ажалһаа гаража ошохо ушар олон. Гадна киноаппаратурые техническэ талаарнь муугаар хангажа, шанар муутайгаар кино харуулхашье ушарнууд бии. Эдэ мэтын хойшолонгоор, мүн фильмүүдэй лентэнүүдые гутаадаг, саг болзортонь дамжуулдаггүй байһанһаа киносеть кинопрокадай контородо 14,3 мянган түхэригэй яла түлэбэ.

Хүн зониие киногоор хангалгые эрид һайжаруулхын тулада, кинофикациин хүтэлбэрилэгшэд, бүхы хүдэлмэрилэгшэд шухала, бүтэмжэтэй хэмжээ ябуулгануудые дары абаха ёһотой болоно. Тэрэшэлэн нютагуудтахи партийна, совет органууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд үзэл сурталай энэ харюусалгатай хэрэгтэ бодото анхаралаа хандуулха зэргэтэй гээшэ.

Редакторай ...
П. Н. НИМ...

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

АЖАЛДА ЗАЛУУҺААНЬ ҺУРГАХА

КПСС-эй Железнодорожно райкомой IV пленум болобо. «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй дүнгүүд, тэрэнэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкын тэндэ хэлэһэн үгэ соо найруулагдаһан заабаринуудые бэелүүлхэ талаар районой партийна организациин зорилгонууд тухай» асуудал үзэгдэжэ табигдаһан байна. Пленумэй райкомой нэгэдэхи секретарь В. М. Горлов элидхэл хээ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоһон бүгэдэ арадай удха түгэлдэр ажал хэрэгүүдые саашадаа шадамаршаар эрхилхэ ябадалда партиин ЦК-гай апрелиин Пленум шэнэ нэмэри хүсэн болобо гэжэ тэрэ хэлэһэн байна. Районой ажалшадай жэлэй эхинһээ түйлаһан зарим тэдэ дүнгүүдтэ, саашадаа шадамаршаар зорилгонуудта элидхэлшэ мүн лэ анхарала хандуулба.

Ороной экономическа болон социальна хүгжэлтэ хурдадхахын тула олониитын эдэбхи үүсхэлые улам бүри бадаргааха хэрэгтэй бшуу. Тиимэһээ шата бүхэнэй Соведүүдэй хүдэлмэриие бүхыдэнь нарижуулха, ажабайдалай шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэг нягта холбоотойгоор ябуулха гэһэн мүнөөдэрэй эрилтэнүүдтэ районно Соведэй хүдэлмэриин хэр харюусадаг байһан ушар тушаа элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд тоогоо, энэ талаар район дотор һаяын сагта ямар хэмжээ ябуулагдаһан тушаа мэдээсээ. Мүн тэрэнэй хүдэлмэрэй КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй юрэнхы болон мэргэжэлэй һургуулинуудые хүбилгэн шэнэдхэлэй тушаа шиидхэбэринүүдые бодото дээрээ бэелүүлхэ асуудалда онсо анхаралаа хандуулжэ, энэ хадаа бүгэдэ арадай хэрэг гэжэ мэдүүлһэн байна.

Район дотор юрэнхы дунда эрдэмэй 14, наймэн жэлэй 6, 2 эхин, санаторно 1 һургуули бии. 20 мянга гаран үхибүүд тэдэнэй һурагшад болоно. Тэрэшэлэн техническэ мэргэжэлэй олгодог 6 училищада 3 мянга гаран хүбүүд, басагад гушаад мэргэжэл шудална. Тиихэдэ 10750 үхибүүн һургуулиин наһа гүйсээгүйшүүлэй эмхи зургаануудта ябадаг юм. [illegible] 4 миллион 600 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдана. Гэбэшье хүгжэлтэ түгэс социализмын үедэ залуу үетэнэй хүмүүжүүлгэдэ, тэдэнэй эрдэм мэдэсэдэ шэнэ эрилтэнүүдэй табигдаад байхада, арадай гэгээрэлэй гаргашанууд улам ургана. Мүн тус районДошье һургуулинуудые хүбилгэн шэнэдхэлэй тула эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулагдана. [illegible]

Тиихэдэ һургуулиине хүбилгэн шэнэдхэлэй [illegible] хандуулба.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ түрүүлэн хабаадаһан ЛВРЗ-гэй парткомой секретарь А. Н. Колдунов тус асуудал тушаа дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байна. Тиихэдээ залуушуулай хүдэлмэришэн болохо ябадалда яажа, хайшан гэжэ нүлөөлдэг, заводто ажаллаха залуу хүдэлмэрилэгшэдые ямар арга бэлдэдэг тухай мэдүүлбэ. Жэшээлхэдэ, мүнөө заводто залуушуулай мэргэжэлэй шалгалтын хэрэгтэ туһалха совет байгуулагданхай. ЛВРЗ-гэй начальнигай орлогшо М. Е. Тугутов тэрэнэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилнэ. Заводой бүхы цехүүд, таһагууд тус бүридөө классүүдые дааһан абанхай. Юуб гэхэдэ, заводой предприяти техническэ мэргэжэлэй олгодог 2 училищин, юрэнхы эрдэмэй 5 һургуулиин шефүүд юм.

Гэбэшье бэелүүлһэн зарим тэдэ хүдэлмэримнай ажабайдалай эрилтэнүүдтэ отто хангалтагүй гэжэ тэрэ хэлэбэ. Тиимэһээ тэдэнэй бэелүүлхэ зорилгонууд горитой. Тус предприяти ГПТУ-гай шэнэ байра бариха, тэрэнэй һуралсалай кабинедүүдые станогууд болон бусад техникээр табиха юм. Тэрэшэлэн заводто һуралсалай цех байгуулагдахаар хараалагдана. Предприятиин хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг газарта юрэнхы эрдэмэй дунда һургуули баригдаха болоно. Тэдэ энэ асуудалай олон жэлэй туршада мүнөө хүрэтэр шиидхэгдээгүй байһаниинь харамтай гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ.

«Улан-Удэтрансстрой» трестын 834-дэхи СМП-гэй барилгашадай бригадир, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн В. Ц. Санданова үгэ хэлэбэ. Аха наһатай барилгашадые халан абаха залуушуулай үсөөн байһан ушар һанаамжатай зоболонгой гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Тиимэһээ шефтэ абанхай 10-дахи дунда һургуулиингаа үхибүүдэй дунда эмхидхэлэй, ойлгуулжын горитой хүдэлмэри заатагүй ябуулха ёһотой болоһон гэжэ сууга барилгашан хэлээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан үйлэдбэриин прибор бүтээлгын нэгэдэлэй ахамад инженер В. Л. Орликов, [illegible] хүдэлмэришэн Л. С. Бусовикова гэгшэд үгэ хэлэбэ. [illegible] Тэдэнэр үйлэдбэриин байдалтай танилсаба. [illegible] 720 хүнэй һураха техническэ мэргэжэлэй олгодог училищи, 420 һурагшадай ажаһууха байра барихаар хараална. [illegible] училищиин үндэһэ һуури шэнэлэгдэжэ, һурагшадай ажабайдалай бүхы талын асуудалнууд шиидхэгдэжэ, хүдэлмэришэдэй дуталдадаг болоһон ушар усадхагдаха, бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэд һургагдаха болоно бшуу. Нэгэдэлэймнай комсомол комитет педагогическа 3 отряд байгуулаад [illegible] гэжэ В. Л. Орликов хэлээ. Р. Поповой [illegible] «Денко» гэжэ отрядай гэшүүд 14-дэхи дунда һургуулиин үхибүүдэй сүлөө сагые эмхидхэдэг, аша үрэтэйгээр үнгэргэхэ талаар горитой хүдэлмэри бэелүүлжэ байнхай. Мүн 34 хүдэлмэришэд [illegible] вожатаянараар томилогдонхой. Тиин тэдэнэр һургуулиин үхибүүдтэй уулзалгануудые, предприяти соогуур экскурси гэхэ мэтэ хэмжээнүүдые үнгэргэдэг юм.

Залуу үетэнэй һуралсалда, хүмүүжүүлгэдэ, мэргэжэлэй шэлэн олохо ябадалда [illegible] хидхэгдээ һэн. Тэрэнэй бүридэлдэ предприятиин дирекциин, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай түлөөлэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, һургуулинуудай, 11-дэхи техническэ училищиин хүтэлбэрилэгшэд оруулагдаһан байна. Тиигэжэ залуушуулай мэргэжэлэй [illegible] Ленинградта, Ташкентдэ [illegible] 11-дэхи техническэ училищиин ба «Рассвет» гэжэ Соёлой ордоной [illegible] 1000 гаран хүбүүд, басагад хабаадаба. Жэлһээ жэлдэ 9-дэхи, 10-дахи классуудта һурагшад заводто үйлэдбэриин практика гарадаг. Тиигэжэ [illegible] тэдэнэй үйлэдбэриин байдалтай танилсаһан [illegible] дагаг, ажалайнь салин хүдэлмэри [illegible] тухай сэдэбтэ оруулагдаһан гэжэ. Һүүлэй үедэ заводой техническэ һуралсалай таһагай дэргэдэ һурагшад гушаад процентнь заводто хүдэлхэеэ ерэдэг болонхой. Тиин манда хүдэлмэрилэгшэдөөр орогшодые саашадаа мэргэжэлдэнь дүршүүлхэ, тэдэниие хүмүүжүүлхэ талаар хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлдэгбди гэжэ [illegible] хэлээ.

КПСС-эй райкомой [illegible] зүбшэн хэлсэгдэһэн [illegible] лааран дэлгэрэнгы [illegible] баталан абаа.

Д.-Р. Д.

СЕКРЕТАРЬНАРАЙ СЕМИНАР

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй хүдэлмэриие партийна талаар хүтэлбэрилхэ хэрэгые улам һайжаруулха зорилгонууд тухай дэлгэрэнгы элидхэл КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь В. Е. Тугутов эндэ болоһон районой партийна эхин организацинуудай секретарьнарай семинар дээрэ хэһэн байна. Тиихэдээ партийно-эмхидхэлэй энэ шухала хүдэлмэриин мүнөө ямар байдалтай байһые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн харуулаа, саашадаа бэелүүлхэ зорилгонуудые тодорхойлоо.

Партиин зэргые бэхижүүлхэ, залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха талаар партийна эхин организацинуудай ябуулжа байһан хүдэлмэри тухай, партийна суглаанай хүмүүжүүлхы үүргэ тухай асуудалнуудаар «КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша Л. М. Чебунина, энэ таһагай инструктор Б. О. Дулмажапов мэдээсэлнүүдые хэһэн байна.

КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо А. Д. Дашицыренов Загарайн районой байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ үзэл сурталай хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха зорилгонууд тухай тоггоо.

Удаань «Партийна бүлэг — партийна эмхидхэлэй байгууламжын үндэһэн шата мүн» гэһэн асуудалаар ехэ хөөрэлдөөн болоо. Шулуутайн леспромхозой парткомой секретарь А. В. Туров, шубуунай фабрикын партбюрогой секретарь Г. О. Буянтуев, «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин партбюрогой секретарь В. А. Исаков гэгшэд өөһэдынгөө партийна организацинуудта ябуулагдажа байгаа хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хөөрэһэн байха юм.

Эрхирэгэй совхозой, «Гигант» ба XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай парткомуудай, Буряадай туршалгын-мелиоративна станциин ба «Дружба» совхозой партбюрогой секретарьнар В. Л. Раднаев, К. Д. Яковлев, Г. С. Покацкий, И. Ф. Мартынов, В. З. Жимбеев гэгшэд хабарай тарилгын хүдэлмэриин үедэ коммунистнуудые яажа хубаарилан табиһан, саг зуурын партийно-комсомолой бүлэгүүдэй ябуулһан хүдэлмэри тухай нүхэдтөө мэдээсээ.

Д. БУЛАТОВ.

Манай фотокорреспондент Б. Гадьяновай зураг дээрэ «Жилгражданстрой» трестдэ хүдэлдэг залуу барилгашад Д. Молокшонова Елена Ваулина хоёрые харанат. Штукатур-шэрдэгшэ Долгор Молокшонова оньһожоруулагдамал нүүдэл 162-дохи колонноДо, харин Елена Ваулина барилга-хабсаралгын нэгэдэхи управленидэ мүн лэ иимэ ажалда хүдэлдэг юм. Залуу басагад ажалдаа шадамар бэрхэнүүд. Комсомол басагад эрхим ажалайнгаа түлөө комсомолой шангуудта хүртэһэн магтаалтай. Елена — Ленинскэ комсомолой шангай, тиихэдэ Долгор — Буряадай комсомолой шангай лауреадууд юм. Залуу басагадай уулзахадаа хөөрэлдэхэ, зүбшэхэ юумэн олон даа. Ажал хүдэлмэри, комсомолой ажабайдал гэхэ мэтэ асуудалнуудаар басагад зүрхөө ханан хөөрэлдэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Молокшонова, Е. Ваулина.

СЭЛЭНГЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

АШАГЛАЛГАДА ТУШААГДАА

Шасарганын совхоздо 1000 дүрбэлжэн метр талмайтай шэнэ теплицэ бүтээгдэжэ, ашаглалгада һая тушаагдаба. Энэ һаруул уужам барилгын ашаглагдаһанай ашаар ажахын овощой ургамалнуудай талмай үшөө табан гектараар үргэдхэгдэбэ.

ДҮРШЭЛӨӨРӨӨ АНДАЛДАБА

«Бестужевский» совхозой бүлэг һаалишад болон һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд дүй дүршэлөө халан абалсахын тула һаяхан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой комсомол-залуушуулай Булагай түрүү МТФ-дэ суглараба.

Тэдэнэр үйлэдбэриин байрануудые хаража, ажалай ба ажаһуудалайнь эрхэ байдалтай танилсаба. Фермын улаан булан соо хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо. Энэ фермые даагша, КПСС-эй Гусиноозерско горкомой бюрогой гэшүүн Татьяна Дамбаевна Дашинимаева коллективэйнгээ ажал хэрэгүүд ба түсэбүүд, фермын хүдэлмэрилэгшэдэй түйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэжэ, сугларагшадые һонирхуулба.

Хөөрэлдөөнэй үедэ ажалай журам, социалис мүрысөө эмхидхэлгэ тухай, коллективнэ хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгэ тухай олон асуудалнууд табигдаа.

Уулзалгын түгэсхэлдэ «Сэлэнгэ» гэжэ ансамбль концерт харуулжа, номер бүхэниинь халуун альга ташалгаар угтагдаһан байна.

ЭДИР ХҮГЖЭМШЭД

Гусиноозерск хотын искусствын һургуулярхин «Шахтер» гэжэ соёлой байшан соо тоосоото концерт табиба. Эдир пианистнууд, баянистнууд болон дуушадые шагнаһан түрэлхид сэдьхэлэй ехэ ханалгатай тараа.

Эдир хүгжэмшэдэй концерт шагналга эндэ заншалта болонхой.

ГЭР БАЙРАЯА ТОЛЛОБО

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой малшад болон ажахын мэргэжэлтэдтэ байрын гэрнүүд олоор баригдадаг болонхой. Колхозой барилгашад үнгэрһэн жэлдэ, мүн энэ жэлэй эхинһээ хойшо гурбан таһалгатай зургаан модон гэр, хоёр байратай 4 гэр барижа, ашаглалгада оруулба. Колхозой мелиоратор Александр Гомбоев, жолоошод Валерий Гонсорунов, Дондок Цыренжапов болон бусадай гэр бүлэ байра абажа, толлоод байна.

Р. БАЛДАНОВ.

Сэлэнгын район.

ШЭЛЭЖЭ ҮСХЭБЭРИЛХЭ ХЭРЭГТЭЙ

ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэд Ивалгын, Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахынуудай мэргэжэлтэдтэй хамта адуу моридой үүлтэрые һайжаруулха талаар холын хараата хүдэлмэри ябуулна. Мүнөө үедэ институдай ажахынуудта үүлтэртэ адуу моридой гурбан фермэ байгуулагданхай. Тодорхойлбол, Ивалгын ОПХ-да ородой хатарша үүлтэрэй, Байгалай ОПХ-да хүндэ ашаа шэрэхэ владимировска болон орловско хатарша үүлтэрэй моридые олошоруулха фермэнүүд эмхидхэгдэнхэй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрөэн жэлэй туршада манай ажахынууд бүхыдөө эрхим үүлтэрэй 90 гаран азарга, гүү худалдаа гэхэ гү, али унаган байхаһаань хойшо һайнаар түлжүүлһэн 55 азарга, 35 гүү 200 мянган түхэригөөр наймаалаа юм. Энэ хабар үнгэрэгдэһэн выставкэ-аукциондо Ивалгын ОПХ-гай ородой хатарша үүлтэрэй нэгэ азарга аяар 15,3 мянган түхэригөөр худалдагдаа һэн.

Мүнөө үедэ дурсагдагша институдай эрдэмтэд Буряадай хүдөө ажахын институдтай, мүн республикын Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэдтэй хамта адууһа мал зональна гуримаар үсхэбэрилхэ онол арга зохёожо дүүргэнхэй. Эндэ адуу моридые олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар ябуулагдаха хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүд оруулагданхай юм. Тиимэһээ мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд адуу үсхэбэрилхэ хүдэлмэридөө энэ зональна гуримые хүтэлбэри болгон хэрэглэхэ зэргэтэй. Тобшолбол, адуу үсхэбэрилдэг ажахынуудта эрхим үүлтэрэй азарганууудые түлжүүлжэ, тон зүбөөр харууһалан хэрэглэхэ, мүн селекционно — үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэреэ шадабаритайгаар ябуулха комплексно зоотехническэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ болоно. Эдэ бүхы зорилгонуудые сүм шиидхэхэ хэрэгтэ республикын үүлтэртэ малай гүрэнэй нэгэдэл мүн гүрэнэй заводской конюшни горитойхон хубитаяа оруулалсажа, зоно бүхэндэ адуу моридой үүлтэрые һайжаруулха хүдэлмэреэ үргэнөөр ябуулжа, нарижуулан һайжаруулха ёһотой.

Һүүлэй 30—35 жэлэй туршада республика доторнаи нютагай буряад үүлтэрэй моридые олошоруулжа, үүлтэрыень һайжаруулха хүдэлмэри оройдоошье ябуулагданагүй. Энээнһээ уламжалан буряад үүлтэрэймнай адуу моридой 100 толгой нилээд үсөөржэ, бэрхэтэйхэн байдал ушаранхай.

Нютагаймнай буряад үүлтэрэй морид үндэһөөрөө үгы хэгдэбэл, гансашье элдэб емитадай генетическэ жасада бэшэ, мүн арад зоноймнай ажаһуудалай уг залгамжалһан түүхэдэшье горитойхон хохидол ушаруулха байна. Тиимэһээ буряад үүлтэрэй моридые олошоруулха гээшэ эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй мүнөөдэрэй шухала зорилго болоно.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэд Буряадай хүдөө ажахын институдай, республикын үүлтэртэ малай гүрэнэй нэгэдэлэй, гүрэнэй заводской конюшниин, мүн Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэдтэй хамта Захааминай, Яруунын районуудай ажахынуудта ошожо, һүрэг адуу моридыень хаража шэнжэлһэн байха юм. Энэ хүдэлмэри гол түлэб буряад үүлтэрэй моридой фермэнүүдые байгуулха зорилготойгоор ябуулагдаа һэн.

Манай республикада нютагайнь үүлтэрэй адуу моридые хараада абангүй, ороной европейскэ хубиһаа үүлтэртэ моридые олоор асаржа, адуу үсхэбэрилгэеэ хүгжөөхэ гээшэ һайшаамаар хэрэг бэшэ. Нэгэдэхеэр, энэ арга гаргаша ехэтэй байдаг. Хоёрдохеор, тэрэ холоһоо асарагдаһан сэбэр үүлтэрэй морид шэмэрүүн хүйтэн уларилтай нютагаймнай эрхэ байдалда тааранагүй. Тиимэһээ иимэ үүлтэрэй адуу моридые олошоруулхадаа, һайн эрхэ байдалда харууһалжа, заабол шэмэ шанартай тэжээлээр таһалгараагүй хангаха хэрэгтэй байдаг. Манай буряад үүлтэрэй морид нютагайнгаа байгаалиин эрхэ байдалда тааараһан, ямаршье шэмэрүүн хүйтэн үбэлэй, хагсуу хабарай хаһые ядамаггүй дабахаһаа гадна үбэлэй һарануудта һэтэ бэлшэжэ ондо ороно ха юм. Алишье талаараа үсхэбэрилхэдэ таарамжатай буряад үүлтэрэй моридые олошоруулхын тула тусхай үүлтэртэ фермэ заабол байгуулха хэрэгтэй. Ойрын сагта иимэ фермэ эмхидхэгүй һаа, нютагаймнай үүлтэрэй моридой үндэһөөрөө таһалдахань холо бэшэ.

Нютагайнгаа байгаалиин шэмэрүүн уларипда таараһан адуу моридоо олошоруулхада нилээд аша үрэтэй байһыень хүршэ Яхадай АССР-эй адуу үсхэбэрилэгшэдэй дүй дүршэл элишэлэн харуулна. Яхадай адуу үсхэбэрилэгшэд нютагайнгаа үүлтэрэй мори олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхээр үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэреэ нэгэ шэглэлтэйгээр ябуулжа, ехэ амжалта түйлаһан. Эдэнэр гансал өөһэдынгөө яхад үүлтэрэй адуу үсхэбэрилжэ, нютагайнгаа эрхэ байдалда таараһан мяхалиг томохон бэетэй моридые олошоруулаа юм.

Манай эндэ буряад үүлтэрэймнай морид яхадай үүлтэрэй адуунһаа муу байхагүй. Хэрбээ урдынхидаал адли ямаршье холын хараа зорилгогүйгөөр элдэб үүлтэрэй азарганууудые хэрэглэбэл, биратай дүн түйлахагүйбди. Тиимэһээ буряад үүлтэрэй моридые олошоруулхадаа дам саашадаа үүлтэрыень һайжаруулжа, мяхалиг томо бэетэй адуун һүрэг байгуулхаар хүдэлмэри ябуулха болонобди. Тобшолбол, энэ хадаа адуу мори үсхэбэрилдэг мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй мүнөөдэрэйнь гол зорилго мүн:

Мүнөө үедэ адуунай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гээшэ шухала болонхой. Ушарынь хадаа шанартай, шэмэтэй, тарган мяха элбэгээр үйлэдбэрилэн, гүрэндэ тушаахада энэ һалбари бусадһаа аша үрэтэй байна ха юм. Республикымнай колхоз, совхозууд мүнөө элдэб үүлтэрэй һүрэг адуу үсхэбэрилнэ. Зүгөөр түхэреэн жэлэй туршада бэлшээридэ бэлшээжэ харууһалхада, илангаяа ой модотой хадалиг зонодо нютагаймнай үүлтэрэй адуу морид үбэлэй һарануудые тэсэбэритэйгээр, ядамаггүй дабажа гарана. Тиин гэһээ заводской үүлтэрэй моридые манай эндэхи бэлшээридэ түхэреэн жэлэй туршада бэлш[…] руу[…]халхада һайн[…] гүй, үбшэндэ нэрб[…] ража гарзална.

ВАСХНИЛ-ай Сиб[…] делениин Буряад[…] ажахын эрдэм-шэнж[…]ститудай хүдэлм[…] Яруунын районой […] бэрилгөөр мэргэж[…] тимский» совхоздо […] ридой ашаг шэмэ […] хэ хүдэлмэри ябуу[…] рэг адуу түхэре[…] туршада бэлшээри[…] лан харууһалхада […] сагай уларилай […] сэхэ дулдыдадаг […] Хүйтэн, саһа ехэт[…] тай жэлнүүдтэ бү[…] рэй адуун һүрэг […] наар ондо ородо[…] шэмэнь, хүшэ […] лээд илгаатай ба[…] Жэшээлбэл, һүрэг […] шээгдэжэ харууһ[…] һайн үүлтэрэй […] шэмые нютагай […] гүүнтэй сасуулбал, […] илгаатай. Холоһоо […] һан үүлтэртэ гүүні[…] унаган муугаар түлж[…] гэхэ гү, али түрүүш[…] дэ тэжээлээр торд[…] оруулаагүйдэ заабол […] даг байна. Тиихэд[…] үүлтэрые заводск[…] рэй азарганууда[…] руулхада биратай […] түйлагдаагүй. Мүн […] үүлтэр, нютагайнь […] далые хараада аб[…] дэб үүлтэрэй азар[…] лэхэдэ бүришье һ[…] долтой байха.

Түхэреэн жэлэй […] һэтэ бэлшэжэ онд[…] доо, мүн байгаали[…] мэрүүн хүйтэн эр[…] лые тэсэдэг бай[…] ряад үүлтэрэй мор[…] һаа онсо илгарна […] хадалиг, ой модо[…] заабол буряад сэ[…] рэй адуу моридыв[…] рилхэ хэрэгтэй. Эн[…] рыень һайжаруул[…] шэмыень дээшэлүүл[…] мэри ябуулхадаа о[…] тэрэй азарга, гүү[…] лэлтэгүй гэжэ һан[…]

Адуу моридой […] шанар һайжаруулх[…] лиг бэетэй адуу ол[…] гол заабаринуудые […] сахиха эрилтэ […] һүүлэй үедэ хэгдэ[…] жэлгэнүүдые зэргэс[…] рахадаа, ажахынууд[…] һүрэг соо ородой, […] хатарша үүлтэртэй[…] доһон морид олош[…] нөө үедэ олохон ко[…] хозуудта моридой […] тодорхойлогдоногүй, […] ямар үүлтэрэй хол[…] ень ойлгохын арга[…] юм. Иигэжэ диилэ[…] моридойнь шэгнүү[…] бэень эрид хуби[…] рынь гэхэдэ, адуу […] гэдэ селекционно ү[…] жаруулха хүдэлмэри[…] дахаяа болижо, ор[…] ха юм. Мүнөө ажа[…] дэ зоотехническэ […] бүридхэл хэгдэнэгүй[…] барие хүтэлбэрил[…] жа абаһан нэгэш[…] жэлтые олохогүй[…] даа адуу моридые […] гэеэ эрид хүгжөө[…] эрдэмтэд, республи[…] районуудай үүлтэр[…] гүрэнэй нэгэдэлнүү[…] нэй заводской ко[…] РАПО-гой болон […] дай мэргэжэлтэд б[…] шадабаряа, эрдэм […] оролдолгоёо элсүүл[…] лаха болоно ха юм.

Р. О[…]

ВАСХНИЛ-ай Си[…] отделениин Бу[…] хүдөө ажахын […] шэнжэлгын инс[…] ахалагша […] хүдэлмэри[…]

КОММУНИСТ ТУХАЙ хөөрөөн

НАЙДАБАРИТАЙ МАЛШАН

Тэрэ зун Хандагатайда ногоон муушаг байгаа һэн. Тайгын жэмэс хюрууда сохюулаа юм гү, али ондоошье ушар байжа болоо. Юундэб даа, баабгайнууд хүнэй гэр байрада дүтэлхэ, бэлэн эдишэ олохо дуратай болоһон саг бэлэй. Иимэ шахардуу зун гурбан зуу гаран хашараг адуулжа байһан Сэрэн Анчиков үдэр һүниеэ мэдэхээ болёод байгаа. Гэбэшье Сэрэн Ошорович малаа бэрхээр адуулжа, толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 700 граммаар нэмээжэ, нэгэшье хашараг гарзалуулангүйгөөр зуһалан үнгэргөө һэн.

1978 ондо бэрхэ малшаниие районой коммунистнууд областной XXX партийна конференциин делегадаар һунгахадаа, гансал олон жэлдэ хүдэлһэн ажалайнь габьяае сэгнээ бэшэ, мүн саашадаа бүри һайнаар хүдэлхэ байһандань найдаа. Энэ этигэл найдабариень С. О Анчиков үнэн сэхэ ажалаараа харюулжа шадаа..

...Сэрэн багаһаа малда дуратай, долоо-найман наһатай боложо ябахадаа, зунай һайхан сагта мори унажа, һаамхай үнеэдые, аха нүхэдөөрөө адуулалсадаг бэлэй... Хүбүүн тиихэдэ арбан зургаан наһа арайл хүрөөдүй ябаа. Нэгэтэ колхозой түрүүлэгшэ тэрээнтэй уулзажа, иигэжэ дурадхаба:

— Зай, Сэрэн, ши томо болобо, бэежэбэ гээшэш. Трактор агтые жолоодогшодой һургуулида ошохо болоолши даа». Хүбүүн энэ һонин дуулахадаа, ехэ баясажа, зүбшөөлөө үгэһэн байгаа.

Удангүй курсаяа дүүргээд, 1947 ондо нютагаа бусажа ерээ һэн. Түбһэн юумэндэ дүйтэй, бэрхэ, ухамай Сэрэн хүбүүн «СХТЗ» түхэлэй тракторта һуухадаа, тэрэнэйнгээ оньһые ехэ шуналтайгаар шудалжа, мэргэжэл түгэс механизатор солотой болоо бшуу. Удаан болонгүй колхоздо ерэһэн шэнэ «ДТ-54» түхэлэй гэнжэтэ тракторта һуугаа һэн. Тэрэ трактортаа Сэрэн Ошорович арба гаран жэл соо хүдэлжэ колхозойнгоо үргэн дэлюун поли дээрэ таряа тарилсаа, хуряалсаа, мүн бэшэшье олон ондоо хүдэлмэридэ хойшоо харангүй ябаа. Ямаршье хүдэлмэри дүүргэхэдээ, Сэрэн муугаар юумэ хэбэ гэһэн үгэ нюуртаа, нюргандаашье дуулаагүй юм. Даалгагдаһан хэрэгтээ үнэн сэхээр хандадаг хүниие иимэш тиимэш гэжэ зэмэлхээ хүнэй хэлэн юундэ эрьелдэхэб даа.

Колхозойнь хүтэлбэрилэгшэд ажалша бэрхыень мэдэхэдээ, 1962 ондо С. О. Анчиковта малда орожо хүдэлхыень дурадхаа һэн. Энэнь яһала холын бодолтой шиидхэбэри байгаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ жэлдэ сагай уларил ехэ муу, ган гасуур боложо, ниитын адууһа малда эдюулхэ тэжээл урданайхиһаа багаар бэлэдхэгдээ һэн ха. Юрэдөө, малай үбэлжэлгэ тон хүндэ ушар байдалда үнгэргэхэ саг гараа. Тиимэһээ колхозой правлениин мал ажалые эгээл найдабаритай хүнүүдтэ даалгахые оролдоһониинь гайхалгүй.

Гэбэшье Сэрэн Ошорович өөрынгөө һанаанда түмэр хүлэгтэсэ балай хахасаха дуратай бэшэ байһан юм. Теэд ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдэй этигэл найдабарие харюулаагүйдэ аргагүй гэжэ бодоо һэн.

Үнэндөө ажал танюуһалжа хүдэлхэ гээшэ ехэ буруу бшуу. Һанаандаа таарахагүй ажалда ороһон хүн заримдаа тэрээндээ һалихайгаар, хайша хэрэгээр хандадаг гээшэ. Теэд С. О. Анчиков тиимэ хүн бэшэ. Малшан болоһон урданай тракторист шэнэ хүдэлмэридөө хамсыгаа шуужа ороод, оролдосотойгоор хүдэлжэ, баһал бэеэ харуулжа шадаа. Тиигэжэ 1967 ондо коммунис партиин гэшүүнээр абтаһан намтартай.

«Восточные Саяны» колхозой түрүү үхэршэн С. О. Анчиков районойнгоо малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ түрүү һуури эзэлһэн, чемпионой улаан лентэ ээм дээгүүрээ нэмэрүүлһэн, Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. О. Анчиков.

Б. БИРБАЕВ.

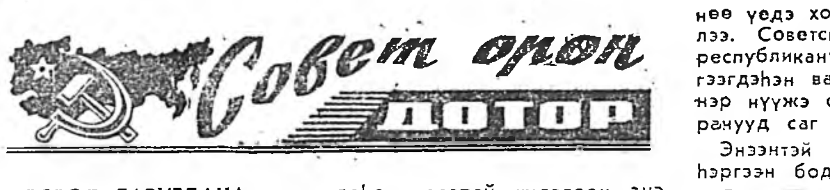

Совет орон дотор

ГОРОД БАРИГДАНА, ХҮДЭЛНЭ

ГАЗЛИ (Бухарска область). Эндэ урган бодоһон шэнэ микрорайондо газ, электрын элшэ хүсэн оруулагдаа, уһа дамжуулха сорго хоолойнууд баригдаа юм. Энээнэй урда майхангуудта байһан газовигуудай болон нефтьшэдэй зуугаад шахуу бүлэ шэнэ гэрнүүдтэ орожо толлобо. Мүнөө жэлэй мартын 19-дэ болоһон газарай хүдэлөөн энэ хотые һандаргааашье һаа, хүнүүдэй урма зоригые хухалаагүй һэн. Тиин бүхы ороной туһаламжын ашаар газарай хүдэлөөнэй хойшолонгууд түргөөр дабагдаа юм.

Тус хотые һэргээн бодхоохо талаар хүдэлмэри гурбан шатада ябуулагдана. Түрүүшын шатада хотын хэдэн мянган хүн зон майхангуудаар хангагдаһан юм. Мүнөө үедэ хоёрдохи шата эхилээ. Советскэ Союзай бүхы республиканууд һаа иишэ эльгээгдэһэн вагончигуудта тэдэнэр нүүжэ ороно. Иимэ байранууд саг зуурын ааб даа.

Энээнтэй хамта тус хотые һэргээн бодхоохо талаар хүдэлмэриин гурбадахи шата бэелүүлэгдэнэ. Хуушан гэрнүүд заһагдана, нэгэ дабхар шэнэ коттеджнүүд баригдана. Намарай хүйтэнэй эхилтэр эндэ 50 мянган дүрбэлжэн метр байрын гэр ашаглалгада оруулагдаха байна.

Газлида гэр байрын хажуугаар хүүгэдэй саадууд, һургуулинууд, больницанууд, магазинууд, хүдэлмэришэдэй столовонууд ашаглалгада оруулагдана.

Бүхы орон тус хотын хүн зон тухай анхарал оролдолго гаргана. Туһаламжа үзүүлхые дурадхаһан, айлшаар уриһан, бэшэгүүд, номууд Москва, Николаев, Иванов болон бусад хото городуудһаа иишэ ерэнэ. Советскэ Союзай элдэб дээдэ һургуулиин 2 мянган түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн студентнүүдэй барилгын отряд һаяар эндэ ерэхэ юм.

ҺАЙН ДУРАТАНАЙ ФИЛЬМҮҮДЭЙ ЭКРАН

КУРСК. Һайн дуратанай фильмүүдэй бүхэроссин фестиваль һаяхан эндэ үнгэрһэн байна. России Федерациин арадуудай түүхын, соёлой баялигуудта зорюулагдаһан 60-һаа дээшэ фильм тэрэнэй программада оруулагдаһан байгаа.

Эсэгэ ороной литература болон искусствын гайхамшагта ажал ябуулагшад тухай, арадай уран бэлиг, урданай хүшөөнүүд тухай хөөрэһэн бүтээлнүүд фестивалиин экранда ехэ һуури эзэлээ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан фильмүүд харуулагдаһан байна.

Иимэрхүү фестивальнууд 17 жэлэй туршада үнгэрэгдэнэ. Түүхын ба соёлой хүшөөнүүдые аршалан хамгаалха бүхэроссин бүлгэм тэдэниие эмхидхэдэг юм.

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ГЭРЭЛТЭ ЗАМ

лай гаргашада, зорюулжа, мүн нэгэ жэл соо 1259 түхэриг 60 мүнгэн сугларһан жэшээтэй.

Гэхэтэй хамта дээрэ дурсагдаһан мэдээнэй ёһоор, Россиин зээн хаан болохо гэжэ байһан Николай II Московско — Шэтын трактар зүүнһээ баруулжа ябахада, тэрэнэй угтамжада гэжэ Хориин 14 инородно управануудай хүн зонһоо албата гурнмаар 8966 түхэриг 48 мүнгэн татагдаһан түүхэтэй. Тэрэ сагта 25 түхэригөөр сар-хүэр сэгнэгдэдэг байһан гээшэ. Энээнтэй жэшэхэдэ, сурлаһан мүнгэнэй хэмжээн туһалалдагдана ха юм.

Хориин степной дүүмын мэдэлдэ байһан хоёр һургуулиин гаргашые хангахын тула 1899 ондо арад зонһоо татаха мүнгэнэй тоо ямар хэрэгтэ зорюулагдаха байгааб гэбэл:

1. Анаагай приходско училищиин гаргашада: багшын салинда жэл соо —700 түхэриг, тэрэнэй туһалагшада— 400 түхэриг, шажанай номнол заагша багшада— 125 түхэриг, дуу зааха багшада—98 түхэриг, түлишэ, дэнгэй гаргашада, харуулшанда — 200 түхэриг, һурагшанарай аргаламжада — 50 түхэриг, хараалагдаагүй гаргашада— 10 түхэриг хүртэхэ аргатай бэлэй.

2. Тоодхотын училищиин гаргашада: багшын салин жэл соо— 625 түхэриг, туһалагша багшада — 350 түхэриг, шажанай номнол заагша багшада— 40 түхэриг, түлишэ, дэнгэй гаргашада, харуулшанда— 50 түхэриг, хараалагдаагүй гаргашада— 10 түхэриг болоно.

3. Гэгээрэлэй бусад гаргашада: а) хоёр һургуулида ном болон һуралсалай хэрэгсэл абалгада жэл соо —150 түхэриг, б) хэрээһэ зүүһэн үгытэй 4 хүбүүдэй ном бэшэгтэ һурахын туһаламжада — 160 түхэриг, Анаагай приходско училищиин багшын хүбүүнэй саашаа һуралгада — 100 түхэриг Тоодхотын һургуулиин байшангай шухала заһабарилгада—50 түхэриг хараалагдаһан байха юм.

Үнгэрэгшэ зуун жэлэй һүүлшын, 1899 ондо һургуули болон гэгээрэлэй хэрэгтэ түсэблэгдэһэн мүнгые дүүмын 14 инородно управанууд арад зонһоо хуулиин гуримаар татаһан юм бэзэ. Мүн тэрэшэлэн губерниин, округой болон дүүмын гаргашада гэжэ ехэл мүнгэ татадаг байгаа. Татабари хэхэдээ, айл бүхэндэ эрэ хүнэй тоогоор хубаадаг, гадна энэ мэтээр жэлһээ жэл бүхэндэ гурбан Московско — Шэтын хүрэ (тракт) дээрэ хэгдэхэ худэлмэри, харгыгаар гүрэнэй ашаа болон сэрэгэй зэмсэг хаатаргын газарта ябагшадые, ноёд, найдые зөөхэ гэхэ мэтэ ажал барагдадаггүй байгаа.

Тэрэ үе сагта манай нютагта түмэр харгы баригдаагүй байһан һааб да.

1847—1860 онуудта Дээдэ-Үдэдэ «Алдарта Байгал арюухан далай» гэһэн дуунай автор Дмитрий Давыдов ажаһууһан намтартай. Тэрэ хадаа Дээдэ-Үдын округой училищинуудай алдэлдэр байһан юм. 1847 ондо Дм. Давыдов Хориин приходско һургуулине ошожо хараһан байна. Энэ һургуулине бараг һайн гэртэй болгохын түлөө тэрэ оролдолго гаргажа, Хориин дүүмын болон Эрхүүгэй губерниин училищинуудай тушаалтада хандажа, бэшэгүүдые эльгээһэн байха юм.

Дм. Давыдовай нэрыень мүнхэлһэн самбар Улаан-Үдэ хотымнай Коммунистическэ гудамжын гурбан дабхар шулуун байшангай ханада үлгөөтэй. Үнгэрһэн зуун жэлэй дурсагдаһан үедэ энэ гэртэ Дээдэ-Үдын городской училищи оршодог байгаа.

Сэлэнгын дүүмын мэдэлэй буряад зон 18 отог болођо, мүнөөнэй байдалаар, Хяагтын, Зэдын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын районой баруун заха болохо Ивалгаһаа захалаад газар дайдада ажаһуудаг байһан гээшэ. Энэ дүүмэдэ Сүхэ гол үгсэжэ, мүнөөнэй Шэтын областиин Красночикойско районой Аса, Долоон-Нуур тосхон хүрэтэр оршоһон газар оролсодог байһан юм.

Сэлэнгын дүүмын дэбисхэр дээрэ анха түрүүн 1918 ондо приходско училищи баригдаһан түүхэтэй. Имагтал Агуухэ Октябриин революциин һүүлээр Буряадаймнай юрын ажалша малшад хаа хаанагүй һургуулиин хэрэгэй түлөө ехэ оролдолго гаргаһан байха юм.

Сэлэнгын аймагай мэдэлдэ Худара-Буряадай (аидан Хүдэриин степной дүүмэ) байһанаа Сэлэнгэтэй хамжаһан), Оронгын, Сэлэнгын, Сартуул-Гэгээтын, Сухын, Захааминай— ниитэ зургаан хошуун 1918—1920 оной эхин үедэ ородог байһан. Худара-Буряадай хошуунай 6 һургуулида (Худара-Буряадай, Долгоонсно, Дулаанай, Часовенскэ, Хандалын, Твороговско) хамта дээрэ 224 һурагшад һурадаг байһан юм. Оронгын хошуунай 6 һургуулида (Галуута-Нуурай, Загаһатын, Оронгын, Гильбэрын, Ивалгын, Доодо-Оронгын) 230 һурагшад, Сэлэнгын хошуунай 2 һургуулида (Юрөөгэй ба Иннокентьевскын)— 65, Сартуул-Гэгээтын хошуунай 2 һургуулида (Гэгээтын ба Үшөөтын)— 53, Сухын хошуунай 5 һургуулида (Хуушан-Ключевскэ, Харьяастын, Мөөрөөшын, Хүдэриин ба Асын) —85 һурагшад байһан, Захааминай хошуунай 2 һургуулиин (Армагай ба Ключевскэ) һурагшадай тоо мэдэгдэнэгүй.

1918 оной июнь—июль һаранuудта Хориин аймагай түб дээрэ буряад-монгол хэлэ зааха багшанарай бэлэдхэлээ дээшэлүүлхэ нэгэ һарын курса нээгдэһэн байна. Тус курсада Дээдэ-Хэжэнгын һургуулиһаа Хоца Намсараев болон бусад 40 шахуу хүн хабаадаһан юм.

Мүн Буряадай училищинуудай советэй түрүүлэгшэ Иннокентий Малковай гар табилгатай Хориин аймагай буряад училищинууд тухай 1918 оной ведомость соо ингэжэ бэшэгдэнэ: Шарайд хошуунай Эгэтын һургуулиин багшанарынь Гавриил Спиридонович Носырев ба Цыбикжап Ешидоржиев гэгшэд болоно.

Эгэтын һургуулида ойрохон зуура багшаар Г. О. Носырев хүдэлһэн юм. Тэрэ Хори тосхондо түрэһэн, 1920 онһоо Коммунис партиин гэшүүн, Буряадай газар дээрэ революционно хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан, мэдээжэ хүн байха юм.

Сэлэнгын, Хориин дүүмэнүүдэй мэдэлдэ байһан үргэн ехэ газар дээрэ урдань зуун жэлэй эхин хахадһаа XX зуун жэлэй эхин хүрэтэрхи сагай туршада байһан һургуулинуудай тоонь, тэндэ һураха гараһан һурагшадые тон үсөөн байһан гээшэ.

Имагтал Октябриин революциин ашаар Совет засагай жэлнүүдтэ юрын малшад, таряашан ажаллаха, һураха эрхэтэй болоод, тэрэнэй гүйсэд хэрэглэдэг болонхой. Мүнөө үедэ бүхы республикымнай ямаршье хүдөө тосхондо, һууринда үхибүүн бүхэн түрэл нютаггаа һургуулида һуралсана ха юм.

1914— 1915 онуудай Буряадай бүхы газар дээрэ оройдоол 4 дунда, 6 хүсэд бэшэ дунда, харин бэшэниинь эхин шатын һургуулинууд байһан юм.

1983—1984 онуудта манай республикада 275— дунда, 97 —найман жэлэй, 163 эхин һургуулинууд тоологдоно. Һурагшадай тоо 1914—1915 онуудта бүхыдөө 13,5 мянган байһан, тэдэнэйнь 1,3 мянганиинь дунда, 6 мянган үхибүүд хүсэд бэшэ дунда һургуулинуудта һурадаг байһан юм. Тиихэдэ мүнөө үе сагта республикын һургуулинуудта 153,0 мянган һурагшад һуралсана ха юм.

Мүнөө Совет гүрэн соомнай һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгын гүн ехэ удха шанартай хэрэг ябуулагдажа байна. Коммунис үзэл сурталай ёһоор, ажал хүдэлмэридэ дүршэл шадабаритайгаар, мэргэжэл һайнтай кадрнууд болохоор залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ гэһэн зорилгонууд табигданхай.

Манай оронoй бүхы аха дүү арадуудай экономическа, соёл гэгээрэлэй талаар түйлаһан гайхамшагта амжалтанууд хадаа Коммунис партиимнай сэсэн мэргэн ударидалгын аша үрэ мүн.

М. ДУГАРОВ,
1940 онһоо КПСС-эй гэшүүн, ажалай ветеран.

Улаан-Үдэ хотодо ниитын гурим сахиха хэрэгтэ городой һуралсалай зургаануудай студентнэр эдэбхитэйгээр хабаададаг. Һайн дуранай дружиннигууд үдэшэ бүри городой үйлсэнүүдтэ журам сахиха дежурствада гарадаг. Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнэр Улаан-Үдын Советскэ районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай хүдэлмэрилэгшэдэй шадамар бэрхэ туһалагшадынь болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багшанарай институдай студентнэр В. Дымбрылов, Т. Ивайловская, ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Эрхим дружинник» гэһэн тэмдэгтэ хүртэһэн В. Тыхеев болон М. Ланцова гэгшэд.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

«БУРЯАД ҮНЭН»
газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

«ДУТАГДАЛНУУДАА ДАРЫ УСАДХАХА»

Хориин районой «Шэнэ Үдэ» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша Ю. Базаржапов манай газетын корреспондент Г. Бадмаев хоёрой нимэ гаршагтай шүүмжэлхы статья «Буряад үнэнэй» апрелиин 5-най номертэ толилогдоо һэн. Районой «Георгиевский» болон Анаагай совхозуудай зарим отделенинүүдтэ хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриин муугаар ябуулагдажа, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө шанга эрилтын үшөө табигдаагүй байһые тэдэнэр шүүмжэлһэн байна.

Эдэ баримтануудай үндэһөөр редакци зохихо хэмжээнэй абтахын тулада районой арадай депутадуудай Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. М. Бузинда хандаһан юм.

Шүүмжэлхы тэрэ статьятай толилогдоһоор аяар хоёр һара болоһон хойно «Хориин хүдөө ажахын управлениин ахамад агроном А. Жалсанов» гэһэн гар табилгатай нимэ харюу абтаба:

«Буряад үнэн» газетэдэ бэшэгдэһэн дутуу дунда зүйлнүүд «Георгиевский», Анаагай совхозуудта шалгалтын үедэ үзэгдэһэн байна. Техникын муугаар заһагдажа байһан дутагдал тарилгын эхилтэр усадхагдаа һэн. Тиин хабарай тарилга тэдэ ажахынуудта агротехническэ саг болзор соогоо хэгдэжэ байна. Эртын тарилга тэндэ майн 15-да дүүргэгдээ һэн.

Дурсагдаһан хоёр ажахын таряашад, механизаторнууд хамтын подрядта ороһоор хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байна. Энэ шэнэ гуримай ашаар журам һайжарна, хүдэлмэришэд бэе бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр хандана. Тиимэһээ үзэгдэһэн дутуу дундануud дары усадхагдаа».

Энэл статьягай түгэсхэлдэ районой «Сельхозтехника» нэгэдэлэй хүдэлмэри тухай «Техникэ заһабарилгада үшөөл хайша хэрэгээр хандана, запасной частьнуудаар муугаар хангана, олонхи захянууд дүүргэгдэнэгүй» гэжэ сэхэ хэлэгдэһэн байна. Теэд энэ талаар харюу редакцида ерэбэгүй.

Тиимэһээ райсоведэй гүйсэдком заагдаһан дутагдалнуудаар бүхы дээрэнь абтаһан хэмжээнүүд тухай согсологдоһон харюу редакцида эльгээхэ байгаа гэжэ һанагдана. Үшөө тиихэдэ ахамад агроном А. Жалсановай редакцида үгэһэн харюугай ямараар бэшэгдэһэн тухай эндэ зорюута тэмдэглэхээр байна. Тодорхойлон хэлэбэл, ямаршье албан зургаанай адресгүй, һара үдэрэй тэмдэггүй саарһан дээрэ гараар эреэлэгдэһэн харюу. Энэ хадаа хэблэлэй шүүмжэлэлдэ ёһын тэдыдэ үгтэһэн харюу болоно.

ХҮНДЭТЭ ТЭМДЭГТЭ ХҮРТЭБЭ

Республикын медицинын эмхи зургаануудай бүлэг хүдэлмэрилэгшэд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай областной соведэй шиидхэбэреэр «Ударник XI пятилетки» гэһэн хүндэтэ тэмдэгүүдээр шагнагдаба. Яруунын районой Нарһатын участково больницын ахамад врач Т. Р. Адушинова, Санитарна гэгээрэлэй байшангай медицинскэ библиотекын библиотекарь Н. П. Демкова, Улаан-Үдын түргэн туһаламжын больницын ахалагша экономист А. А. Занданов, Республиканска санэпидстанциин пунктые даагша А. Ф. Корнич, Улаан-Үдын городской нарайлалгын байшангай лабораториие даагша Т. М. Маркова, Сэлэнгын районой Гусиноозерско түбэй районно больницын врач-анестезиолог Г. С. Половцев, Хяагтын районой Новодесятниковска фельдшерско-акушерскэ пунктые даагша Т. В. Степахина, Улаан-Үдын городской санэпидстанциин санитарна врачай туһалагша Л. В. Хантаева, республиканска больницын врач-отоларинголог Л. К. Хабудаева, Буряадай АССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын автопредприятиин складые даагша Л. М. Хахалова болон бусад хүндэтэ тэмдэгүүдээр шагнагдаһан байна.

…ГЭЙ АЖАЛШАДАЙ АЛСАЛ

…үйлэдбэриһөө абтадаг продуктнуудые дээ-
…нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ дээлгэбари-
…айгаар бэелүүлхын тула колхоз, совхозуу-
…йнтай мэргэжэлтэдээр хангаха гээшэ шуха-

…совхозуудай хүдэлмэришэдые юрэнхы
…аха зорилготой 1983—1984 онуудай һурал-
…им тэды хүдэлмэри хэгдээ гэжэ тэмдэглэл-

…элдэб Зэдын вольфрам-молибденэй комбина-
…ндо амархаяа ерэһэн малшад болон меха-
…аалишад болон луговодуудай һуралсал эм-
…ди. Мүнөөдэрэй дүнгөөр манай филиалай
…санuудта хамта дээрээ 113 хүн һуража га-
…ж хэлэбэл, 33 малшад, 20 һаалишад, 30 ме-
…луговод гэхэ мэтэ болоно. Мүнөө юрэнхы
…лга манай филиалда байгша оной июлиин
…лжэлхэ байна.

…а ажахын хүдэлмэришэдэй юрэнхы мэргэ-
…эдэсынь дээшэлүүлхэ хэрэгтэ Далахайн, Ха-
…эй, Санагын болон СССР-эй 50 жэлэй ойн
…зуудай хүтэлбэрилэгшэд, мүн мэргэжэлтэд
…р хандаһан байна. Тиигэжэ дурсагдагша
…өө ажахын хүдэлмэришэд дээрэ дурсагдаг-
…ндо амархаяа ерэхэдээ, тусхайтаар баталаг-
…ёһоор һуража, эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүл-
…. Тэдэнэй олонхинь ажаллажа байһан мэр-
…ар һуража гарахадаа, мэргэжэлэйнгээ та-
… ойлгосо мэдэсые тодорхойлһон классность-
…элгэнүүдые абадаг байха юм. Жэшээлхэдэ,
…гушан механизаторай 17-ниинь, гушан гур-
…-ниинь, хорин һаалишадай 18-ниинь мэргэ-
… абаһан байна.

…үдөө ажахын үйлэдбэриин мэргэжэлтэдые,
…низаторнууд болон малшадай мэргэжэлээ
…нэ онол аргануудтай танилсаха хэрэгтэ ба-
…лнууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд
…дэ, хэнэйшье мэдэһээр, хүдөө ажахые хүг-
…рритой һаад ушаруулха байна.

…эээ баримта болгон Михайловкын, Хамниин
…элбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй ажа-
…орнуудай, мүн малшадай эрдэм мэдэсые
… хайша хэрэгээр хандадаг ушар дурдал-
…агша совхозууд һуралсалай түхэреэн жэл
…лай курсануудта тус бүридөө таба, долоон
…һурахыень эльгээһэн байна. Гэхэтэй хамта
… мэргэжэлтэ механизаторнууд, малшад, хо-
… дуталдажа байдаг.
… совхозуудай мал ажалай хүдэлмэришэдэй
…риин дүршэл абажа харахада, үшөөл доо-
… байна гээшэ. Тиин механизаторнууд болон
…лда ажахынуудай ахамад мэргэжэлтэд бул-
… оролдолго гарганагүй. Тиимэһээ нютаг ню-
… мэргэжэлэй һуралсал эмхидхэгдэнэгүй. Энэ
… һаалишадай болон хонишодой һуралсал

…релиин 25-най захиралтаар районой агро-
…эдэл Харацайн, Хамниин совхозуудта хү-
…жэлтэдэй саг үргэлжын һуралсал эмхид-
…эн. Тэрэ һуралсалда дурсагдагша нютагуу-
…улинуудай 9-дэхи, 10-дахи классуудай һу-
…агдаха байна.

…эдо залуу хонишодой курсанууд эмхидхэг-
… 16 һурагшад һуралсаа. Мүн лэ иимэрхүү
…иин совхозой 14 залуушуул үнеэдые онь-
… мэргэжэл шудалан гараа.

…урсанууд тусхай программын ёһоор ябуу-
…е үнгэргэхэ хэрэгтэ нютагуудай хүдөө ажа-
…шэд, мэргэжэлтэд уригдаһан байна. Эндэ
…элнүүдэй классууд хүдөө ажахын үйлэд-
…уудай түрүү дүй дүршэлэй материалнуу-

… комбинадай профилакториин дэргэдэхи
…ргэжэлэй курсанууд июнь һарада үргэлжэ-

М. ДОРЖИЕВ,
Захааминай РАПО-гой һуралсалай комбинадай филиалые даагша

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨЛГЫН ЖЭЛ

ВЬЕНТЬЯН. Мүнөө жэл хадаа мал ажалые ба таряан ажалые хүгжөөлгын, хүдөө нютагуудта кооперативна хүдэлөөе үргэдхэлгын жэл болохо ёһотой гээд ЛНДР-гэй Министрнүүдэй Соведэй эндэ толилуулһан документ дотор хэлэгдэнэ. Мүнөө жэлдэ 1,3 миллион тонно барайгар суглуулха, эбэртэ бодо малай тоо толгойе 1,45 миллион хүрэтэр олошоруулха зорилго табигдана. Энэ зорилгые бэелүүлгын гол эрхэ нүхэсэлнүүд гэбэл, үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөлгэ, агро- зоотехникын мүнөөнэй онол аргануудые хэрэглэлгэ, ажалаа социалис гуримаар эмхидхэлгэ мүн болоно гэжэ документ дотор заагдана.

Хүдөө ажахын кооперативуудые бэхижүүлхэ, шэнэ ажахынуудые байгуулха талаар ехэ хүдэлмэри хараалагдана. Энэ талаар гүрэн түрэ таряашадта туһалха юм. Тэрэшэлэн уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые барилгада, ажалай зэр зэмсэгүүдээр болон техникээр, үрэһэ хүрэнгөөр, үтэгжүүлгээр хангаха талаар туһалха, мүнгэ урьһаар үгэхэ юм. Худалдан абалгын сэнгүүдэй политикые нарижуулан һайжаруулга, тон хэрэгтэй эд бараагаар хангалгые, хүдөө нютагуудта элүүрые хамгаалгые ба гэгээрэлые һайжаруулга хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ туһа болохо байна.

ЭРШЭМТЭЙ ТҮРГЭНӨӨР

БЕРЛИН. ГДР-эй предприятинуудта үйлэдбэриие автомадаар хангаха хүдэлмэри хурдан түргэнөөр ябуулагдана. Хэрбээ 1980 ондо тэндэ 10,600 робот «хүдэлһэн» байгаа һаа, энэ табан жэлэй эсэстэ тэдэнэй тоо 40—45 мянганда хүрэхэ байна. Гансахан мүнөө жэлдэ элдэб янзын 11,700 робот тодхогдохоор түсэблэгдэнэ. Үйлэдбэридэ автомат нэбтэрүүлгэ ба оньһожоруулга хадаа 230 мянган хүдэлмэришэдэй ажалай эрхэ байдалые һайжаруулха арга олгохо байна.

СААД ЭРХИЛЭЛГЭ ХҮГЖӨӨГДЭНЭ

ХАНОЙ. Саад эрхилэлгэ хадаа Вьетнамай хүдөө ажахын энэ табан жэлдэ хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан һалбаринуудай нэгэниинь болоно. Тусхай шэглэлтэй ажахынуудые үргэдхэхэ талаар һаяхан баталан абтаһан программын ёһоор республика дотор һүүлэй үедэ цитрусовэ болон халуун оронуудай бусад үрэ жэмэстэ ургамалнуудые тарижа ургуулха шэглэлтэй 60-һаа дээшэ госхоз байгуулагдаа.

Вьетнамай саад ургуулагшадай продукци гансал орон дотороо бэшэ, мүн холо гадуур үргэнөөр хэрэглэгдэдэг байна. Жэл бүри ажахынууд 18 мянганһаа дээшэ тонно апельсин, мандарин ба хоншуу үнэртэй манго гүрэндөө тушаадаг юм. Үниһөө хойшо эдэ үрэ жэмэсээрээ алдар сууда гараһан Тханьхоа ба Нгетинь провинцинуудта эдэ госхозууд оршодог.

Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй оронуудай харилсаа холбооной программын ёһоор республика дотор ананасуудые тарижа ургуулха госхозууд эдэбхитэйгээр байгуулагдажа эхилээ юм. Таряашадай энээнэй урда тээ хэрэглэдэггүй байһан газарнуудта госхозууд байгуулагдана. Мүнөө тэдэнэй талмай 9 гектарта хүргэгдөө.

ГРАФИГҺАА УРИД

ПХЕНЬЯН. Хванхэйн металлургическа заводой прокадай цех шэнэдхэн заһагдаһанай һүүлээр болзорһоо 20 үдэрөөр урид ашаглалгада оруулагдаба. Барилгашадай оролдосотой ажалай ашаар шэнэ түхеэрэлгые хэбсаргаха болзор горитойгоор хороогдоһон байгаа. Мүнөө тус предприяти ороной барилгада шухала хэрэгтэй элдэб янзын прокат ехээр үйлэдбэрилдэг болохо юм. Хванхэйн заводой шэнэдхэн заһалга хадаа КНДР-тэ металл үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн республикын металлургическа предприятинуудые шэнэдхэлгын программын нэгэл хубинь болоно (ТАСС).

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ҮРГЭН ЕХЭ ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ТҮЛӨӨ

Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туһада эб найрамдал хангахын, уласхоорондын политическэ ба экономическа харилсаае гуримшуулан һайжаруулхын тула социалис экономическа харилсаае хүгжөөхэ, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай холбоо барисаае улам бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хамтын хараа шэглэлэй ашаг үрэ ехэтэй байһыень СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатай Экономическа зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан документнүүд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын Кремль соо болоһон уулзалга дээрэ хэлэһэн үгэ элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд, элдэб оронуудай политическэ ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад сэгнэнэ. Империалис хархис хүсэнүүдэй дайн дажарые һүжэрөөн дэбэргэжэ байхадань, СЭВ-эй гэшүүн-оронууд эб найрамдалые бэхижүүлхэ, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, бэеэ даахан байдалтай бүхы гүрэнүүдэй хоорондо бүтэмжэтэй һайн, үнэн зүб харилсаа холбоо тогтоохо шухала гэжэ дурадхаһан байна.

Арадуудай ба эб найрамдалай аша туһада — Москвада болоһон зүблөөнэй гол зорилго иимэл байна гэжэ ГДР-эй **«Нойес Дойчланд»** газетэ бэшэнэ. Тэрээндэ хабаадагшад мүнөө үеын дэлхэй дээрэхи политическэ ба экономическа байдалда марксистско-ленинскэ шэнжэлэл хээ гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. Политическэ ба экономическа байдал урдынхидал мэтэ бүхы оронуудай ба арадуудай аша туһада хабаатай байна. Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хүтэлбэрилэгшэд дэлхэй дээрэхи түгшүүрилтэй байдалаар һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлбэ.

Москвада болоһон зүблөөн хадаа социалис хани, нэгэдэлтэ бүхы оронуудта, социализмын уласхоорондын нэрэ хүндые дээшэлүүлгэдэ, дэлхэйн хүгжэлтэдэ тэрэнэй үүргэ нүлөөе улам үргэдхэлгэдэ тон шухала удха шанартай ехэ үйлэ хэрэг болобо гэжэ Болгариин **«Земеделско знаме»** газетэ бэшэнэ. Энэ зүблөөн социалис оронуудай экономическа хүсые, нэгэдэлые, жагсаалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ хубита болохо байна гэжэ газетэ бэшэнэ.

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатайгаар Москвада болоһо дүүрэһэн Экономическа зүблөөн али алиндань ашатай туһатай холбоо барисаагаа саашадань гүнзэгырүүлхэ, нарижуулан һайжаруулха замаар дабшахые тэдэнэй шиидэнхэй байһыень шэнээр баталба гэжэ ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Госпланай түрүүлэгшэ **Лайош Фалувеги** Эхэ орооноо хамгаалгын Фронтын Бүхэвенгриин Соведэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан документнүүд политическэ шухала удха шанартай байна.

Чехословакиин **«Млада фронта»** газетэ ингэжэ бэшэнэ: Дээдэ тушаалтадай хабаадалгатайгаар Москвада үнгэрһэн Экономическа зүблөөн социалис экономическа харилсаае, али алиндань ашатай туһатай холбоо барисаае саашадань хүгжөөлгын үндэһэ һуури дээрэ СЭВ-эй гэшүүн оронуудай али бүхы хүгжэлтын ехэ түсэбүүдые хараалһан байна. Энэ программа социалис хани харилсаата оронуудай экономическа хүсые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, эб найрамдал бэхижүүлхэ, манай түби дэлхэйн бүхы арадуудай хоорондохи хани барисаае, үгээ ойлголсолгые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй.

Баруун Германиин **«Вельт»**, Югославиин **«Борьба»**, Японой **«Майнити»**, Индиин **«Нэйшнл геральд»**, Сириин **«Тишрин»** газетэнүүд, Афганистанай **Бахтар**, Ливиин **Джана** агентствэнүүд Экономическа зүблөөнэй баталан абаһан документнүүдые, Кремль соо болоһон уулзалга дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгые дэлгэрэнгыгээр тайлбарилна.

ЭРИД ШУУД БУРУУШААНА

ХАНОЙ. Замбуулинай дайдада буу зэбэгүүдые дэлгэрүүлэн тарааха гэһэн США-гай аюулта ябуулгануудые вьетнам арад эрид буруушаана гэжэ КПВ-гэй ЦК-гай орган — Нян зан» бэшэнэ.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые замбуулинай дайдада дэлгэрүүлэн тараажа, Вашингтон сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдон, ядерна дайнай аюулые улам дэбэргэнэ.

ДОГОВОРТО ГАР ТАБИГДАА

СОФИ. НРБ-гэй ба КНДР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон тухай 20 жэлэй болзоройн түрүүшын договорто эндэ гар табигдаба. БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, ТПК-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, КНДР-эй Президент Ким Ир Сен документдэ гараа табиһан байна.

Хоёр арадай аша туһада эб найрамдалай ба социализмын хэрэгүүдэй аша туһада элдэб асуудалнуудаар хоёр талын харилсаае эдэбхижүүлхэ, үргэдхэхэ хүсэлэнтэй байһанаа Болгари болон КНДР мэдүүлбэ гээд договор соо хэлэгдэнэ.

2000 он болотор экономическа ба эрдэм-техникын харилсаан тухай хоёр ороной правительствануудай хоорондохи хэлсээндэ, мүн 1990 он хүрэтэр харилсаа холбоо тогтоохо тухай протоколдо гар табигдаба.

Уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын түлөө, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ, бүхы гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэдэ НРБ болон КНДР сашадаашье хубитаяа оруулха юм гэжэ болгар-корейн түгэсхэлэй хөөрэлдөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

УЛАСХООРОНДЫН ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ПАЛАТЫН КОНГРЕСС

СТОКГОЛЬМ. Уласхоорондын худалдаа наймаанай палатын 28-дахи конгресс июниин 18-да Швециин ниислэл хотодо нээгдэбэ. Дэлхэйн 80 ороной худалдаа наймаанай промышленна түрүү эмхинүүдэй, национальна худалдаа наймаанай палатануудай хүтэлбэрилэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Ниитын социально-экономическа ондо ондоо байгуулалтатай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа холбооe саашадань хүгжөөлгын асуудалнуудта хуралдаан дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаба. Зүүн ба баруун оронуудай хоорондо худалдаа наймаанай-экономическа харилсаанай түсэбүүдые зүбшэн хэлэлсэлгын сесси болобо.

ФРГ-гэй аралжаа наймаашадай элитэ мэдээжэ түлөөлэгшэ, немецкэ экономикын Зүүнэй комитедэй түрүүлэгшэ Отто Вольф фон Амеронген тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, социалис болон капиталис оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа холбоо барисаан уласхоорондын худалдаа наймаанай шухала хубинь болоно гэжэ тэмдэглээ. Энэ талаар яһала һайн дүй дүршэлтэй болонхойбди. Эдэ бүгэдэ бии байгаа бүхы юумэ улам үргэнөөр хэрэглэхэ арга олгохо байна. Уласхоорондын худалдаа наймаанай харилсаанай хүгжэлтэдэ һаад ушаруулһан хашалта харшалалтын хэмжээнүүдэй политикые тэрэ буруушааба.

АРАДАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ҺУНГАЛТА

ВАРШАВА. Арадай Соведүүдэй һунгалга амаралтын үдэр бүхы Польшо соогуур болобо. Энэнь байгуулагдаһаар 40 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэеэ бэлдэжэ байһан ПНР-эй ажабайдалда шухала политическэ үйлэ хэрэг болоһон байгаа.

Варшавын металлургнууд, Щецинэй портын хүдэлмэришэд, Люблинэй түмэр замшад засагай нютагай зургаануудай депутадта кандидадуудай түлөө түрүүлэн дуугаа үгэбэ. Варшавадахи һунгуулиин участогуудай нэгэндэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский дуугаа үгөө.

Арадай депутадуудай 110 мянга гаран депутадые һунгаха ёһотой һэн. Тэдэнэй олонхиинь хүдэлмэришэн ангиин ба таряашадай түлөөлэгшэд болоно. Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин, бусад холбоото партинуудай, ниитын политическэ эмхинүүдэй гэшүүд кандидадуудай дунда бии байгаа.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ЭРЭЛХЭГ ХҮБҮҮН МАРТАГДААГҮЙ

Тэгээ гүйдэл ходы түргэн бэ даа! Он жэлнүүд урилдаһан мэтээр ошожол, ошожол байха. Үе сагай урасхалда бүхы юумэн бүсалтагүйгөөр абаашагдашаһан шэнгээр үзэгдэхэ... энэ дэлхэй дээрэ мүнхэ юумэн гэжэ бии ха юм. Жэшээлэбэл, хүн түрэлтэнэй дурасхаал. Дэлхэйн түүхэдэ болоһон баяр жабхаланта, гай гасалаанта үйлэ хэрэгүүдые арад түмэн мартахагүй аал? Үгы даа. Замби түбиин түмэн олон зондо үхэл, ядарал, зоболон тодхор асарһан дэлхэйн хоёрдохи дайнай баатар хэн аалди? Үгы! Эсэгэ ороноо хамгаалһан Агууехэ дайнай гал дүлөөр соробхилһон дүрбэн жэлые совет арад мартахагүй!.. Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ, баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдэй нангин дурасхаалые совет хүнүүд һүгэдэнэ, тэрэниие хэтын хэтэдэ мүнхэлнэ.

Байгалай үмэнэхи буряад нютагай хүбүүн, Советскэ Союзай Герой, гвардиин полковник Владимир Бузинаевич Борсоевой нэрые украин арад мартадагүй. Львов тиидэ Закарпатиин газарые дайсанһаа халхалан тэмсэхэ зуураа эрэлхэг сэрэгшэ алдалаа бэлэй. Тиимэһээл мүнөө Закарпатска областьдо ажаһуудаг зон геройн дурасхаалда шүтэдэг юм. Эхэ оронойнмнай элдэб үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд Борсоев тухай сэдьхэлэй һайхан үгэнүүдые хэлэдэг. Жэшээлбэл, областнимнай «Рембыттехника» заводой хүдэлмэришэн, украин яһанай Носиф Бутич ингэжэ хэлэнэ: «Намда Владимир Борсоевой нэрэ буряад, украин арадуудай бата бэхи нүхэсэлэй һүлдэ мэтээр һанагдадаг. Украин арадай эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай түлөө буряад нютагай хүбүүн ами наһаа гамнаагүй ха юм даа».

Манай Ужгород хотодо ажаһуугша, Совет Армиин подполковник, белорус Лев Щорс Байгал шадар сэрэгэй албанда ябаһан намтартай. Буряад арадай эрэлхэг хүбүүн тухай хэлэһэн үгэнүүдыень эндэ дурдая: «Шарүүн хүйтэн ударилтай, сэдьхэлээр һайхан зонтой энэ газар намда хүдэ дүтэ болооб даа. Владимир Борсоев—энэ газар нютагай эрхимэй эрхим хүбүүн, патриот-интернационалист манай хоёр арадые таһаршагүй түрэл болгоо».

Иимэрхүү һайхан үгэнүүд хэды олоор хэлэгдэдэг бэ даа!.. Буряад, украин арадуудай аха, дүүгэй арюун нүхэсэл тухай, совет олон тоото үндэһэ яһатанай дайнай жэлнүүдтэ харуулһан хамтын баатаршалга тухай хүн бүхэн энэ сэдьхэлэһээ оногтороон хөөрэдэг байна. Эндэ Закарпатиин мэдээжэ поэт Владимир Пинченко тухай хэлэхэ шухала. Буряадай геройн ажабайдал тухай нилээд олон материал тэрэ суглуулһан байха. Буряад нютагуудаарше, Львовооршье ябажа үзэһэн, документүүдые гэнжэлһэн юм. Эдэ аяншалгануудһаа бусаха бүхэндөө тэрэ ингэжэ хэлэдэг: «Үшөө хүдэлхэ, материалнуудые бэдэрхэ хэрэгтэй. Владимир Борсоев намда эрэлхэг зоригоо, ёһотой баатаршалгын, хүнэй хамгийн һайн һанаан шэнжэнүүдэй үльгэр жэшээ болонхой».

Тиин эдэ үгэнүүдыень гэршээлһэн мэтээр, удаашьегүй «Үүлэн дороxи сэсэгүүд» гэһэн поэмэнь мүндэлөө бэлэй. Тэрээн соогоо геройн мүнхэ һаһан тухай зохёолшо ингэжэ бэшээн байдаг:

Хаанашье, хээээшье тэрэ амидых:
Хагсуу һалхинай эшэхэрэн соо,
Талын ногоонной эбхэрэн соо,
Тэнгэриин зураһан сахилгаанда,
Танил нүхэрэйм миһэрэлдэ...

Ингэжэ украин поэт буряад сэрэгшын баатаршалгые магтан дуулаһан байха юм. Эдэ мүрнүүдые уншаахадаа, нютагайнгаа зоной Владимир Борсоевые һайн һайхан үгэнүүдээр дурсан байхые шагнахадаа: «Аяар холын Буряад орон! Эрэлхэг хүбүүеш минии аяар магтагагүй, мартахашьгүй. Гасаланта дайе нюдөөрөө хараһан зоншье, минии үетэншье, аша гушанарнайшье хадаа буряад сэрэгшые һанажа, арюун дурасхаалыень мүнхэлжэ ябаха», — гэжэ досоогоо шэбшэдэгби.

Олег БОРТ,
литература шэнжэлэгшэ.
Ужгород,
Украинын ССР.

НОМОЙ ТАГ

Буряадай номой хэблэлээр байгша оной февраль һара соо гараһан «Мартагдашагүй 95 үдэр» гэһэн баримтата түүжэ илангаяа мүнөө үеын залуушуулда һонирхолтой байха. Авторынь — С. А. Тыхеева 1936 ондо табан басагадай тоодо Улаан-Үдэһөө Москва хүрэтэр санаар ябалсаһан юм. Тэрэ манай республикын эхин үеын бурьялма ажабайдал тухай, буряад тосхонуудта хамтын ажалай, шэнэ соёл болбосоролой, зан заншалай дэлгэржэ байһан тухай үнэншэмэ тодоор бэшэнэ. Авторай эдир наһан, ликбезэй һургуулида тэрэнэй һураһан, талха тарягаа гараараа сохиһон, Байгалай эрьеэр шубуунай үндэгэ суглуулһан тухай хэһэг уншагшадта һайшаагдаха ёһотой. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ талаар арадай дүршэлһөө һонирхомо зүйлнүүдые тэрэ дурадхана. Сэлэнгын адагта ажаһуугшад багашуулые хужарлуулан наадхуулха, арадай уран бүтээлдэ дурлуулха талаар яһала шадамар байһан юм. Һургуулиин багша Транс Павлович Михеев «хүбүүдтэеэ хамта забһарлалгын үедэ ана-мана футбол наадашаха... Бүмбэгэеэ үдьхэлһэн бэеэрэе, баяраа досоогоо багтаажа, оногүй тэрэнэйнгээ хойноһоо зурыса гүйшэхэдэмнай, аятайл һэн хаш даа».

Хүдөөгэйнгөө һургуули дүүргэһэнэй удаа Соня ФЗУ-да хүдэлмэришэнэй мэргэжэл шудалжа гараад, Улаан-Үдын ПВРЗ-гэй паровоз хабсаралгын цехэй слесарь болонхой, поршневой сахаригуудые үнгэлхэ, золотнигуудые заһабарилха ажалтай болоо бэлэй. Ороной томо томо олон заводуудһаа ерэһэн дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэдэй дунда хүдэлхэ үедөө слесарь Соня Тыхеева тэдэнэй зүгһөө туһаламжа, зүбшэл заабари ходо абажа байгаа юм. Өөрынгөөшье эрдэм мэргэжэл дээшэлүүлхые оролдон, техническэ һуралсалда хабаададаг, комсомолшуудай үдэшын һургуулида ябадаг болоо һэн. ПВРЗ-гэй спортын «Локомотив» обществын стадион ошожо, волейбол наадаха, хүнгэн атлетикын мүрысөөнүүдтэ хабаадаха.

Комсомол-залуушуулай инструментальна цехэй заводто бии болоходо, ажалай түрүүшүүлэй тоодо Соня тиишэ эльгээгдэжэ, шэнэ коллектив соо хүдэлхэ болобо.

1935 оной сентябрь һара соо цехэй комсорг Алеша Зубков тэрэнэй хүдэлжэ байһан слесарна станогой хажууда ерээд:

— Соня, комсомолшууд-спортсменүүднай 6000 километрэй зайда санаар ябаха гэһэн һаналтай болонхой. Иимэ холо хэншье ябажа үзөөгүй юм, —гэбэ.

Тэрэ үдэрһөө хойшо Маша Хахалова, Лиза Константинова, Вера Любимская, Настя Сункуева гэгшэдтэй хамта Соня Тыхеева Улаан-Үдэһөө Москва хүрэтэрхи зайе санаар гаталалгада бэлдэжэ захалба.

1936 оной октябрийн 21-дэ түүхэтэ энэ аяншалгын старт үгтөө һэн. Тэрэ болотор басагад бэеэ шангаар һорихые оролдоһон байна. Хүсэеэ туршажа, Улаан-Үдэһөө Кабанск хүрэтэр ябагаар ошобо. Тэдэнэй тренер байһан поэт Семен Метелица санаар хада өөдэ гараха, доошоо һолжорон бууха, эрьехэ, аалидан зогсохо арга дүрэнүүдтэ һургаһан юм. Тиихэдэ Хяагта, Эрхүүгэй область хүрэтэр ябагаар ябажа, бэеэ һорёо бэлэй. Түрүүшын эдэ туршалганууд Москвашье ошолгоһоо заримдаа хүшэр шэнгеэр үзэгдэдэг байгаа.

Партиин областной комитет, ВЛКСМ-эй обком, физкультурын талаар республиканска комитет басагадай бэлэдхэлые ходо анхаржа, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Ербанов, республикын Совнаркомой түрүүлэгшэ Д. Д. Доржиев энэ хэрэгые өөһэдөө хинажа байгаа юм. Мордохынь урда тээ басагадтай уулзахадаа, Барабинска тала мэтын газарнуудаар ябаха үедэнь ушаржа магад элдэб бэрхэшээлнүүдтэ бэлэн байхынь Михей Николаевич захяа бэлэй. Баруун Сибирь, Алтайда газар хэмжүүрлэгшээр хүдэлхэдөө, М. Н. Ербанов Барабинска талын аяг аашые өөр дээрээ үзэһэн байгаа ха юм. Үнэхөөрөөшье тэрэ талаар басагадай гараханиь бэрхэшээлтэй байба. Энээн тухай Софья Ананьевна ном соогоо ингэжэ дурдана: «Тойроод —харалган бүрэлгэн, үдэр дунда боро хараан боложо байһан мэтэ. Гансал һалхин уншарагтайгаар хуйлан эшхэрнэ... «Саашань: «Январиин 2-то Барабинск хотоһоо гарахамнай. Нюур уруумнай һалхин үлеэнэ. 40 градус хүйтэн. Иимэ зүдэрүү хүйтэн үдэр урдань байгаагүй юм. Барабинскһаа 3 километр холо ошонгүй түмэр замай будка уруу орохо баатай болобобди. Дабхар дотор хубсаһа нэмээд, үшөө нэгэ нэгэ костюмуудые үмдэжэ, маскануудаа доогууураа хүбэн шэглэжэ мэдэбэбди. Обор, хүдэлсэ муутай болоһон тула газар мүртэй хороохоо болибобди. Һалхинай бүри шангадаха тухай телеграмма командиртамнай ерэбэ.

Һалхин нээрээшье шангадаба. Галзууһан мэтэ улиха, үрхирхэ гээшэнь. Газар, тэнгэриин ниилэжэ байһан оршон тойрондо урагшаал дабшанабди. Саһаар шабадаһан шуурган өөдэ бүгдысэ зүдхэхэ үедөө, үнэхөөрөөл саһаар хэһэн хүүхэд мэтэ харагдаа ёһотойбди... 70 километр гаталбабди».

С. А. Тыхеева баримтата түүжэ соогоо болоһон юумые болоһон соонь, түбэг бэрхэшээлнүүдые нюунгүй бэшэнэ. «Убинска сельсоведэй түрүүлэгшэ аяншалгымнай ном соо ингэжэ тэмдэглэбэ: «Санаша басагадай команда Убинское һууринда 1936 оной декабриин 29-дэ үглөөнэй 4 сагта ерэбэ. Эдэнэр Орловско һууриингаар гаража, Убинское хүрэтэр 105 километр гаталаа». Харин өөрынгөө дэбтэр соо: «Үглөөгүүр бодохонь хүндэ байгаа. Оройдоол хоёр час унтаа ха юмбибди. Арайл гэжэ нюдэеэ нээбэб...

...Столово соо үглөөнэйнгөө эдеэ хүлеэнгээ столой саана аятайханаар һуугаад, һажащабаб. Столово соо шууяатай болоходонь, һэришэбэб — хүн олоор сугларанхай байба. Маанадые харахаяа, үдэшэлсэхэеэ ерээ ха юм.

Харин би үргэһэндөө диилдэһэн зандаа. Бүхы завтрагаа унтажа, харгыдаа хооһоор гарабаб, — гээд Соня тэмдэглэнэ.

Хүндэхэн байбашье, басагад сүхэрдэггүй һэн. Командань — бэеэ дааһан комсомолой организацитай. Аяншалгада хабаадагша бүхэн комсомолой даабаритай. Заводойнь коллективэй анхарал тэдээндэ юунһээшье үлүү байгаа. Харин хүдэлмэришэд баатарлиг басагадһаа жэшээ абадаг бэлэй. Тэдээндэ ерэһэн бэшэгүүл сооһоо энээн тухай мэдэдэг һэн. «Нэн түрүүн нүхэдэйнгөө бэшэгүүдые уншанабди. Заводой һониин тухай Ира Тугутова дуулгана: «Стахановска гурим нэбтэрүүлхэ талаар цехэй суглаан үнгэрбэ. Эрхим хүдэлмэришэдтэ, тэрэ тоодо намдашье, заводой патриодой нэрэ зэргэ олгоо... Һаяшаг Ленинскэ комсомолдо оробоб. Комсомол нэрэ солоёо дээрэ үргэн ябахые оролдохоб. Соёлой ордоной дэргэдэ санын секци хүдэлнэ. Шамдал адляар энэ спортоор бэеэ һорихо хүсэлэнтэйб».

Автор, тэрэнэй нүхэдшье харгыдаа түрэл заводойнгоо хүдэлмэришэдэй бүлэдэ байһан мэтэ мэдэрэлээ бөөмэйлэн ябаа һэн. «Заводойхидоймни түрэл мээхэй нюурнууд» һанагдажа, «харгыда үдэшэлгын баярай үгэнүүд шэхэндэм дуулдажа байгаа бэлэй. Хэр ядараашье һаа, нүхэдэйнгөө найдалые арга бэшэ харюулха гэжэ шиндэбэб».

Үдэр бүриин олон хэһэгтэй «Гигант Бурятии» газетын редактор байхадаа, тусхай корреспондентын үнэмшэлгэ Соня Тыхеевада барюулһанаа һанагшаб. «Харгыдаа ябажа байһан тухай ходо мэдээсэжэ, үдэр бүриингөө хубиин дэбтэрһээ зарим зүйлнүүдые эльгээжэ байхат хай» редакторай гуйһаниинь тэрэ мартаагүй юм байна. Үдэр бүри гарадагшье һаа, газетымнай бүхы дүрбэн нюурай үзэгүүдые гараараа холбожо, хүсэлдүүлдэг байгаабди. Линотип гэжэ наборно машина манда үгы байгаа ха юм. Сонитой хөөрэлдэжэ байтарнай номер гаргагша метранпаж, буурал сагаан толгойтой Макаров минии заһабари оруулһанай һүүлээр шэнээр барлагдаһан хуудаһа гартаа баринхай, шоглон һагад:

— Шүбэгэмни грамматикадаа бэрхэл байна даа! — гэхэдэнь:

— Шүбэгэтнай үзэг мэдэдэг гээшэ гү? — гээд, Соня үнэн зүрхэнһөө гайхаба.

Тиихэдэнь редакторай олоһон алдуу бүхэниинь шүбэгөөр ухашалжа хаяад, үзэгүүдыень нэгэ нэгээр заһадагбди гэжэ үнинэй үзэг холбогшо Макаров эдир залуу санаша басаганда ойлгуулба.

Тэрэ үдэрһөө хойшо метранпаж Макаров редакторай тусхай тэмдэг хүлеэнгүй С. А. Тыхеевагай бэшэгүүдые ямар шрифтээр холбохо тухай өөрөө мэдэдэг болоо бэлэй. Улаан-Үдэһөө Москва хүрэтэрхи замай 95 үдэр соо тэрэнэй олон бэшэгүүд ерэһэн юм. «Гигант Бурятии» газетын экспедитор Леонид Соколовский нэгэтэ ингэжэ хэлэбэ:

— Манай газетые бүхы город соо уншана. Еһоороол ниитын Улаан-Үдын болонхой гээшэ. Проходнойн хажууда намайе зон үглөө бүри хүлеэдэг болонхой. Соня Тыхеевагай харгын тэмдэгүүдые уншахаа һанана бшуу.

Санашадай харгыда ябажа байһан тухай шадай һонирхолтой раада абаад, газетын хүдэлмэрилэгшэ Н. Болдогоевые басагадтай зажа, замай тэмдэглэлнүүдые эльгээхыень рэтэр эльгээбэбди. рииингөө газетые гаргадаг байхадаа 2—3 сагта гэртээ байгаабди.

«Манай бүлын байһанаарһни омо ди. Шиниин, мүн ... амжалтануудаа бид... шагайгаар ажалла... на» — гэжэ ЛВ... инструментальщи... до бэшээ бэлэй. З... то эрэлхэг басаган... һэн харюуе манай... Бурятии» хуудаһа... рээ толилһон юм.

Улаан-Үдын ... ветеран Николай ... гимнастикын секц... бэрилэгшэ Дани... мов, цех соо суг... дэг нүхэр, мүнөө ... Ажалай Герой Б... деев, тэрэ үедэ б... шан байһан, мүнөө ... эй арадай уран ... Александр Тимин... эй обкомой секр... коп Шулунов, ре... Спорткомитедэй ... Константин Бараб... культурада онсо ... И. Альцман боло... С. А. Тыхеева һ... нүүдые зорюулна ... хэнэйнь дурсэ ... тодоор һонирхол... тобойлгон харуу... Жэшээнь, комсо... лаар МТС-эй по... начальнигай орлог... дэлһэн Лиза Ко... ва тэдэнэй мэдэл... нуудаар ябахадаа ... лон бусад транспор... гүй, санаараал зур... гэдэг» һэн.

Баримтата үндэ... тула С. А. Тыхеев... бүри үнэтэй боло... имагтал физкульт... спортдо хабаатай ... рин хүмүүжүүлгы... үүргэтэй бшуу.

Түгэсхэлдэнь ... зүйл гэхэдэ, орой... мянган хэһэгээр га... гэмшэлтэй байна, ... хадаа, залуу үетэн... гаяа һургуулиин ... энэ номтой бүгэд... нилсаа һаа, аха... гөө баатаршалтын ... зоригжон, тэдээн... эдэбхи түтэсөөр ... тэмсэхэ эрмэлзэл... ха юм.

И. ТУ...

МОДОШОД ХАБАЯА ХАРУУЛБА

Хандагатайн леспромхоздо модо отологшодой мэргэжэлэй конкурс үнгэргэгдэбэ. Үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй модо бэлэдхэдэг предприятинуудта үнгэргэгдэһэн конкурснуудта илажа гарагшад түгэсхэлэй конкурсдо хабаадаһан байна.

Мүрысөөндэ хабаадагшад табан зүйлөөр дүршэл шадабаряа туршалсаа. Тодорхойлон хэлэбэл, бензинээр хүдэлгэгдэдэг «Ураал» гэжэ хюрөөе хүдэлмэридэ бэлдэлгэ, тэрэниие хабсаралга, модоной үзүүр талые тайраха, узуур талыень хэмжүүрлэн тайралга гэхэ мэтэ даабаринууд мүрысөөнэй программада ороһон байгаа.

Баргажанай леспромхозой модо отологшо В. В. Дандаров бүхы даабаринуудаа түргэнөөр, һайн шанартайгаар дүүргэжэ, конкурсдо нэгэдэхи һуури эзэлээ. Владимир Васильевич В. И. Тормозовой хүтэлбэрилдэг бригадада хүдэлдэг. 14 жэлэй туршада модо отологшоор тэрэ хүдэлжэ, дээдэ гарай мастер болоһыень энэ конкурс гэршэлбэ.

Конкурсдо шангай һууринуудые эзэлһэн модо отологшод «Забайкаллес» нэгэдэлэй Хүндэлэлэй грамотануудаар, мүнгэн шангуудаар урмашуулагдаа. В. В. Дандаров зонын мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Т. БАДМАЕВА.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ГУШАН ЖЭЛЭЙ ОЙ

Гушан жэл болошобо. 1954 ондо Онохой поселогто хүдэлмэришэн залуушуулай дунда һургуули нээгдэһэн юм. Дүрбэн жэлэй үнгэрөөд байхада, түрүүшын һурагшад һургуулияа дүүргэһэн тухай болбосоролой аттестат абаһан. Тиихэдэ оройдоол 11 хүн энэ һургуулиие дүүргээ бэлэй.

Гэбэшье үнгэрһэн эдэ жэлнүүдэй хугасаада тус һургуули 2274 хүбүүд, басагад найман ба арбан жэлэй дунда һургуулиин эрдэм шудалһан. Эдэнэрые һургаха, эрдэм шудалуулха хэрэгтэ Г. С. Ринчино, Ф. С. Гончаренко, А. Д. Хитеева, С. Н. Иванова, З. С Брязгунова болон бусад багшанар ехэ оролдолго гаргаһан, бэлиг шадабарияа зорюулһан байна.

Дунда һургуулитай болохо дуратайшуул жэлһээ жэлдэ олошорно. Ганса үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ 141 хүн энэ һургуулиие дүүргээ гэһэн аттестат абаа һэн. Үдэшын хүдэлмэришэн залуушуулай энэ дунда һургуулиие Онохойн модоной промышленна комбинадай директор С. П. Кушнарев, энэ предприятиин директорэй орлогшо Н. Т. Маслов, Онохойн больницын ахамад врач Г. К. Хомяков, профилакториие даагша Л. М. Котляр болон бусад нүхэд дүүргэһэн, саашадаа дээдэ һургуулида орожо һураха наһанайнгаа мэргэжэл олоһон байна бшуу.

Онохойн хүдэлмэришэн залуушуулай дунда һургуулиин хэшээл кабинетнэ гурнмаар үнгэргэгдэнэ. Һуралсалай хэрэгсэлнүүд, түхеэрэлгэнүүд ходо һэльбэн шэнэлэгдэжэ байдаг. Эндэ элдэб асуудалаар элидхэл болон лекцинүүд, уулзалга болон тусхай үдэрнүүд үнгэргэгдэнэ.

Һургуулиин багшанарай коллективэй ажал ябуулга үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг. Республикын Гэгээрэлэй министерствын дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаһан юм. «Залуу ажалша бүхэндэ — дунда һургуули» гэһэн бүхэсоюзна конкурс-харалгын дүнгөөр тус һургуули мүн модоной комбинат — СССР-эй Гэгээрэлэй министерствын ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай дипломдо хүртэһэн солотой.

Загарайн район. **Ц. ЦЫБАНОВ.**

СЭЛЭНГЭ АЙМАГҺАА

Монголой Арадай Республикын Сэлэнгэ аймагай «Сүхэ-Баатарай туг» гэжэ газетын хүдэлмэрилэгшэд республикымнай Сэлэнгын районой ажабайдалтай танилсахаяа ерэбэ. Газетын редактор О. Нямсүрэн, полиграфист-технолог Л. Ханд, линотипистка Н. Рэнцэнханд гэгшэд айлшалан ерэжэ, Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхайтай, Гусиноозерскын ГРЭС-тэй, Новоселенгинск тосхондо оршодог декабристнуудай музей-мемориалтай эдэ үдэрнүүдтэ танилсаба.

Республикымнай Сэлэнгын район Сэлэнгэ аймагтай үнинэй харилсаа холбоотой. Жэл бүри ажалай түрүүшүүл болон спортсменүүдэй бүлэгүүд бэе бэедээ айлшалжа, ажалайнгаа түрүү дүй дүршэл хубаалдалсажа, мүрысэжэ байдаг юм.

Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАЛГАДА

Бэшүүрэй районой ажалшад эб найрамдалай совет жасада мүнгэ зөөри оруулһаар.

Июниин 1-дэ — Хүүгэдые хамгаалгын уласхоорондын үдэр Узкий Луг һууринай хүүгэдэй «Ягодка» гэжэ саадай коллектив нэгэ үдэрэйнгөө салин хүлһые суглуулжа, 140 түхэриг эб найрамдалай жасада дамжуулба. Тус саадай фельдшер М. И. Быковагай үүсхэлые коллективынь дэмжэһэн байна.

Н. МИТЫПОВА.

МОСКВА. Залуушуулай уласхоорондын туристнуудай «Спутник» гэжэ бюрогой уряалаар Англиин бүлэг багшанар манай орондо айлшалаа. Москвагай һургуулинууд болон вузуудай багшанартай айлшад уулзаа, Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ гүрэнэй университедэй ажабайдалтай танилсаа. Энэ уулзалгануудай үедэ һонирхолтой хөөрэлдөөнүүд болоһон байна. Англи болон СССР-тэ арадай гэгээрэлэй системэнүүд, багшанарые бэлдэлгэ тухай асуудалнуудта анхарал хандуулагдаа.

Англиһаа ерэһэн айлшад совет хүнүүдтэй уулзалгануудаар, соёл культура болон искусствын хүшөөнүүдтэй танилсалгаараа ехэ ханаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй ВДНХ-гай «Космос» гэһэн павильондо.

ТАСС-ай фотохроника.

СПОРТ • спорт • СПОРТ • Спорт • СПОРТ

ХҮНДЭТЭ ШАН МАНАЙХИДТ

«Байгалай толон» гэһэн шанда хүртэхын түлөө шатараар Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй зонын фестиваль Улаан-Үдэ хотодо боложо дүүрэбэ. Тэрэнэй дүнгүүдые согсолхын урда тээ һүүлшын гурбан наадынай ябаса тухай хэдэн үгэ.

Мүрысөөндэ түрүүлжэ гараһан Улаан-Үдын 8 дахи ДЮСШ-гай команда яхадайхидые, Благовещенскын шатаршадые хоёр уулзалгада илаа. Харин тэдээнһээ 2,5 тоогоор гээгдэжэ ябаһан Красноярскын шатаршад шэтынхидые 5,5:1,5, Железнодорожно районой «Локомотивые» 4,5:2,5 тоотойгоор илаба. Тиигэжэ бүхы юумэ шиидхэхэ һүүлшынгөө наада нда красноярскынхид Кемеровэй шатаршадые 7:0, манай 8-дахи ДЮСШ-гай командада эрхүүгэйхидые 4,5:1,5 тоотойгоор илаа һаа, тэдэнэр нэгэдэхи һуури хоорондоо хубааха байгаа. Һүүлшынгөө уулзалгануудта тэдэнэр зорилгонуудаа дүүргэжэ, тус тустаа 30—30 очкотой болобо. Бүхы наадануудаа илажа гараһан, тэрэ тоодо красноярскынхидыешь шүүһэн 8 дахи ДЮСШ-гай командада нэгэдэхи һуури олгогдобо. Красноярскын команда хоёрдохи, Ангарскын шатаршад гурбадахи һууринуудта гараба. Улаан-Үдын бусад команданууд сооһоо Железнодорожно районой «Локомотив» 30,5 тоотойгоор табадахи һуури эзэлээ.

«Байгалай толон» гэһэн хүндэтэ шанда хүртэхын түлөө 8-дахи ДЮСШ-гай нэрэ хүндые Гена Шабаганов, Володя Дашинимаев (хоюулаа 35-дахи һургуули), Игорь Макаров, Слава Кузнецов (хоюулаа 7-дохи һургуули), Тимур Иванов (14-дэхи һургуули), Женя Солдатова (14-дэхи һургуули), Лариса Александрова (65-дахи һургуули) гэгшэд хамгаалһан байна.

Шатаршадай өөр өөрынь хюлгэ дээрэ харуулһан дүнгүүд гэхэдэ иимэ байна. Найманһаа 7,5 тоотой болоһон В. Маринов (Эрхүү) нэгэдэхи хюлгэдэ түрүүлээ. 6,5 тоотой Ангарскын Д. Малых хоёрдохи хюлгэдэ эрхимлээ гэжэ тоологдобо. Постышевой нэрэмжэтэ Пионернүүдэй байшангай шатаршан Ю. Ханхараев тэды шэнээн тоо абаһан байгаа, тезд командань муугаар наадаһанһаа боложо, хоёрдохи һуурида гараа. Гурбадахи Ж. Грудинин (Анга... лээ. Республикымнай шатаршад сооһоо ... наада харуулһан И... найманһаа 7,5 тоото... дүрбэдэхи хюлгэд... Удаадахи хюлгэдэ ... үшөө нэгэ түлөөлэ... ритонов шалгараа... хи, долоодохи ... наадаһан басагадай... сноярскын эдир ... Л. Носкова, Л. ... гэгшэд һууринууды...

Фестивальда хаба... най шатаршад со... Гомбоева (Хэжэнгэ)... Александрова, С... цов болон Волод... ев (бултадаа Улаа... шэдэй харуулһан һ... онсо тэмдэглэмээр...

Л. ГА...

ФУТБОЛ

УРДУУР ГАРАЛСАХААР

«А» классай командануудай дунда футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө хоёрдохи бүлэгэй дүрбэдэхи зонодо долоон наадан үнгэргэгдэбэ. Тус тустаа 12 тоотой болоһон Тюмениин «Геолог», Томскын «Манометр» командануud мүрысөөнэй таблица толгойлбо. Тэдээнһээ 4 очкогоор бага дүнтэй «Автомобилист» (Красноярск), «Торпедо» (Рубцовск), «Амур» (Комсомольск-на-Амуре) гэһэн команданууд түрүүлжэ ябаһан табанай тоодо оронхой.

Тюмениин футболистнууд байгша ондо һайн наада харуулжа байна. Гэртээ «Автомобилист», «Ангара» командануудые шүүгээд, Эрхүү ерэжэ, «Звездада» 0:3 тоотойгоор шүүгдээ һэн. Удаадахи уулзалгануудта өөһэдынгөө наадаяа оложо, «Сэлэнгые» 2:1, Комсомольскын «Амурые» 1:0 тоотойгоор илахадаа, турнирэй таблицада ... Ленинградай «Динамо» ... вратарь О. Кузнецов, хамгаалгада туһалагшад Джезагай «Звездаһаа» Л. Лобов, Тольяттиин «Торпедэһээ» А. Кондрашин, Оренбургын «Газовигһаа» А. Вирбицкий гэгшэд ерэжэ, командыень бэхижүүлээ.

Хоёрдохи һуурида ябаһан Томскын «Манометр» түрүүшынгээ уулзалгада Барнаулай «Динамода» 2:6 тоотойгоор шүүгдээ бэлэй. Энээндээ зоригоо мухажа байнгүй, өөһэдынгөө ёһото наадынай һабаргшые оложо, гэртээ Томскын «Металлургые» 2:0, 1:0 гэһэн адли тоотойгоор «Звездае», «Сэлэнгые» илаад, Шэтэ ошожо, тэндэхи «Локомотивай» ворота руу харюугүй аяар 6 бүмбэгэ сохёод, Благовещенскдэ тэнсэһэн байна. «Манометрэй командын бүридэл хубилаагүй. Гансал хамгаалгада туһалагша С. Демчик Воронежой «Факелда» уригдажа ошоо.

Гурбадахи һуурида ябаһан Красноярскын «Автомобилист» һаяхан Улаан-Удэ ерэжэ наа... ... Футбол хаһын эхилхын урдахана эрхим доботоршоо С. Келчи, А. Кишиневский гэгшэд Кемеровскын «Кузбасс», вратарь В. Евтушенко хамгаалгада туһалагша В. Якухин хоёрынь Омскын «Иртыш» командануудта гаража ябашоо. Хэды тиимэ хохидолтой байделда оробошье, красноярскынхид һайн наада харуулна.

Улаан-Үдымнай «Сэлэнгэ» долоон наадынай дүнгүүдээр юһэдэхи һуурида ябана. Манайхин түрүүшынгээ наада Новокузнецкдэ үнгэргэхэдөө, тэнсүү шэнга тулалдаанда тэндэхи «Металлургые» 3:1 тоотойгоор илаһыень мэдэнэ ёһотойт. Энэ уулзалга манай «Сэлэнгын» ехэхэн арга боломжые гэршэлээшье һаа, удаадахи уулзалгануудта футболистнууднай нэгэ жэгдэ наада харуулаагүй. Жэшээлбэл, Барнаулай «Динамо», Рубцовскын «Торпедо» командануудта шүүгдээд, «Новосибирскын «Чкаловец», Ангарскын «Ангарае» илаа. Гэбэшье «Сэлэнгэ» урдахи онуудайхиһаа муу бэшэ наада харуулна. Долоон нааданда 10 бүмбэгэ оруулха гээшэмнай ...

Харин РСФСР-эй кубогто хүртэхын түлөө хоёрдохи бүлэгэй дүрбэдэхи зонын мүрысөөндэ «Сэлэнгэмнай» 4 очкотой боложо, өөрынгөө бүлэгтэ гурбадахи һуурида ябана.

Г. ИВАНОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

СРЕДА, 20

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Новосибирскын камерна хоорой концерт. 10.15—«Аяншалагшадай клуб». 11.15 — Мультфильмнүүд. 11.40 — «Жизнь Берлиоза»—6 серитэй уран һайханай фильм. 5-дахи сери. 12.35 — «Эти нетипичные мужчины» — баримтата фильм. 13.05—Шэнэ һонин (13.10 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.10—«Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 16.45 — «Алые погоны»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 17.50 — Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ. 18.20 — Телеочерк. 18.55 — Эб найрамдал ба залуушуул.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» —нютагуудай һонин.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй рээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Время». 20.20—«Арадай хиналтын экран».

Москва. 20.55—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 21.05—«Жизнь Берлиоза»—6 серитэй уран һайханай фильм. 6-дахи сери. 22.00 — «Время». 22.35—Баримтата экран. 23.35 — «Долоон хоногой спорт». 00.05—«Эрдэм ухаан ба техникэ». 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35—«Вальс»—уран һайханай фильм. 10.40—«Гэр бүлэ ба һургуули». 11.10—Юрэнхы биологи. 11.40—Немец хэлэн. 12.10 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ». 12.55— «Охотник за браконьерами» — үхибүүдтэ фильм. 14.10—«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 14.40 — «Будильник». 15.10—«И. Грозный үе саг». 15.55—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 18.35—«Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд». 18.55— — «Хүдэлмэришэдэй дунда һуурияа оло».

Москва. 19.30 — Д. Шостакович. Кантата.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Сонсохолнууд.

Москва. 20.00 — Мультфильм. 20.10—Арадай уран бэлиг.

Улаан-Үдэ. 20.55 — Хүгжэмтэ забһарлалга.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.20 —«Хүн ба хуули». 21.50 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Небесные тропы» — уран һайханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-59-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62. отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04581. Заказ № 141. Индекс 0464...